

અધ્યાત્મ

અધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ ક્ષિતિજ ખોલતું ગુજરાતી માસિક
છૂટક નકલ ૮-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂા. ૨૫/- આજીવન ૨૫૧/-
વિદેશમાં વાર્ષિક રૂા. ૫૦૦/ (વિમાનથી) આજીવન ૫૦૦૦/-

- સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ સ્વર્ગારોહણ, દાતારોડ, અંબાજી, ૩૮૫૧૧૦).
- તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
- પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન : ૬ વૃંદાવન ફ્લેટસ, હવેલી પાસે આતાભાઈ ભાવનગર-૧. ફોન : ૨૫૭૨૫૦૨, ૨૫૬૫૮૧૧
- ADHYATMA email Address: adhyatma_editor@yahoo.co.in
- You can know about Shree Mahatmajji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"
- અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. શ્રીપિનાકીન ના. જાની ૨. શ્રી આશીષ ગોહિલ ૩. શ્રીગોરધનભાઈ કલોલા (કલ્યાણ) ૪. શ્રી જ્યોત્સ્નાબેન બી.ત્રિવેદી.
- તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની.
- મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, LIG167, આનંદનગર, ભાવનગર-૫
- ★ લેખકોને નિમંત્રણ ★
- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે.
- ★ અધ્યાત્મ અંગે સૂચનો ★
- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશે.
- લવાજમ માટે મનીઓર્ડર, ડીમાન્ડ ડ્રાફ્ટ 'સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ'ના નામનો શ્રીનારાયણ હ. જાની, ૬ વૃંદાવન ફ્લેટ, હવેલી પાસે, આતાભાઈ, ભાવનગર(ફોન-૨૫૭૨૫૦૨)ને મોકલવા વિનંતી છે.
- 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી અપાશે.
- પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- આ અંકના ટાઈટલ પેઈજ સાથે કુલ પાનાં ૬૮.

You can know about Shree Mahatma Yogeshwarji & Shree Maa Sarweshwari from Website 'swargarohan.org'

★ અનુક્રમણિકા ★

સદ્ભાવભરી સહાય	મા સર્વેશ્વરી	૩
યોગમુદ્રા ષણ્મુખી મુદ્રા	યોગેશ્વરજી	૪
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત-		
દક્ષિણ આફ્રિકાનો પુણ્ય પ્રવાસ (૧૦)	મા સર્વેશ્વરી	૭
પીપા પાપ ન કીજીએ પુણ્ય કીયો સો બાર	જયંતિભાઈ આહીર	૧૪
તલસી ચૂક્યો ઘણું યે, તલસાવશો હવે ના	યોગેશ્વરજી	૨૦
ઔરનકો ઉપદેશ દે, આપ અંધેરેબીચ	શ્રીમદ્ જૈશીંગબાપા	૨૧
ભગવાનને ત્યાં અંધેર નથી, વાર છે.	સ્વામી માધવતીર્થ	૨૪
દેવપ્રયાગના સાધુ	શ્રી યોગેશ્વરજી	૨૩
મૌનમયી 'મા'ની શબ્દસંનિધિ	પ્રો. તરલાબેન દેસાઈ	૨૮
વર્તમાનમાં જ રહો, બીજામાં રસ લો ને શાંત રહો	જ્યોતિબેન થાનકી	૩૭
સાઈન લેન્ગ્વેજ (સાંકેતિક ભાષા) ડો.આઈ.કે.વીજળીવાળા		૪૦
મહામંત્ર 'પ્રજ્ઞાનં બ્રહ્મઃ'	અશોક શર્મા	૪૫
'ૐ શ્વાસે'	નારાયણ કે. ભાલોડિયા	૪૮
મારી હરિદ્વાર યાત્રાની સાથે સાથે પ્રભુ કૃપાના પ્રસંગો	કનુભાઈ ઝિંજુવાડિયા	૫૧
પ્રાર્થનાનો સાચો સમય	હરિના મારગમાંથી	૫૭
શરીરની ઉપેક્ષા ના કરવી	શ્રી યોગેશ્વરજી	૬૨

સદ્ભાવભરી સહાય

ઓક્ટોબર માસમાં જ જેમણે જન્મ લીધો. ૮૫ વરસનું દીર્ઘ જીવન આરોગ્ય સાથે જીવી શક્યા, પરમ ભાગ્યશાળી એ પિતાની સેવા સંતાનોએ ભક્તિભાવથી કરી. અરે, વારંવાર વિદેશ લાવી પિતાની સર્વ ઈચ્છા પૂર્ણ કરી.

એ પિતાજી શ્રી કાંતિલાલ શાહની પવિત્ર સ્મૃતિમાં આ અંક અર્પણ થઈ રહ્યો છે.

ધન્યવાદ હે પ્રભુપ્રેમી સાધક, સત્સંગી, સત્કર્મ પરાયણ, પિતૃભક્ત શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈ—અનસુયાબેન. આપને ફરીફરી અભિનંદન. ગુરુદેવ પ્રભુ આપનું સર્વ પ્રકારે મંગલ કરો.

—મા સર્વેશ્વરી

યોગમુદ્રા ષણ્મુખી મુદ્રા

—યોગેશ્વરજી

ધ્યાનની અંતરંગ સાધનાની શરુઆતમાં શરીર સાથે આપતું હોય તો આપણે યોગમુદ્રાનો અભ્યાસ કરીએ. યોગમુદ્રા કુંડલિનીશક્તિની જાગૃતિમાં મદદરૂપ થાય છે, કમર તથા મેડુલેને મજબુત બનાવે છે, આત્મિક શક્તિ વધારે છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે ને ગેસને મટાડે છે. એ મુદ્રાનો અભ્યાસ પૂરો કરીને અરીસામાં જોઈએ તો મુખમંડળ પર લોહી ફરી વળેલું દેખાય છે. મુખમંડળ લાલ લાગે છે એથી સમજાય છે કે એને લીધે ખોટી ગરમી દૂર થાય છે. ને રક્તાભિસરણમાં મૂલ્યવાન મદદ મળે છે. પેટની ચરબી પણ ઘટે છે.

યોગમુદ્રાને કરવાની પદ્ધતિ પ્રમાણમાં સહેલી છે. બંને હાથને પાછળ રાખી, શરુઆતમાં ધીરેધીરે શ્વાસને અંદર ભરવો. પછી ધીરેધીરે શ્વાસને બહાર કાઢતાં જેટલું પણ નીચે જવાય એટલું નીચે જવું. કપાળને અથવા નાકને જમીન પર લગાડવું. તે વખતે શ્વાસને રોકી રાખવો. એ પછી ઉપર આવવાનું થાય ત્યારે શ્વાસ લેતાંલેતાં ઉપર આવવું. છેક જ ઉપર આવ્યા પછી શ્વાસને ધીમેધીમે બહાર કાઢવો. શ્વાસને બહાર કાઢ્યા પછી થોડોક વિશ્રામ કરવો. એ મુદ્રાનો અભ્યાસ આરંભમાં એવી રીતે ત્રણ વાર કરવો. વખતના વીતવાની સાથે યોગમુદ્રાનો અભ્યાસ પાંચવાર કરવો અને કપાળ અથવા નાકને જમીનપર લગાડવાનો વખત વધારવો.

યોગમુદ્રા પછી પ્રાણતત્ત્વની વિશુદ્ધિ માટે નાડી શોધન અને પ્રાણાયામની પ્રક્રિયાઓ કરીએ તો એમનાથી મનની એકાગ્રતામાં

ઓક્ટોબર : ૨૦૧૫

૫

મહત્વની મદદ મળશે. મન તથા પ્રાણનો પારસ્પરિક અને ખૂબ જ નજીકનો સંબંધ હોવાથી એમની અસર એકમેક પર પડે છે.

શરુઆતમાં લોમ—વિલોમ પ્રાણાયામ કરવાથી લાભ થાય છે. એ પ્રાણાયામ છેક જ સહેલો અને નિર્દોષ છે. એને કરતી વખતે સૌથી પ્રથમ જમણા હાથના અંગુઠાની મદદથી જમણા નાકને બંધ કરીને ડાબા નાકમાંથી શ્વાસને ધીરેધીરે અંદર ભરીને મનમાં બે વખત ઓમ્ બોલવો. પછી બંને નાકને બંધ કરીને, શ્વાસને રોકીને, મનમાં આઠવાર ઓમ્કાર બોલવો. પછી જમણા નાકને ઉઘાડીને તે દ્વારા શ્વાસને બહાર કાઢવો. એ વખતે મનમાં ચારવાર ઓમ્કાર બોલવો. એ પછી એ જ નાકથી શ્વાસને બેવાર ઓમ્કાર બોલતાં અંદર ભરવો. પછી બંને ડાબા નાકને બંધ રાખીને મનમાં આઠવાર ઓમ્કાર બોલવો, અને ડાબા નાકથી શ્વાસને બહાર કાઢતાં ચારવાર ઓમ્કાર બોલવો. એવી રીતે એક પ્રાણાયામ પૂરો થતાં થોડોક આરામ કરવો. એ પ્રમાણે વારાફરતી પાંચ પ્રાણાયામ કરવા.

ધ્યાનની સાધનામાં મદદ મળે એ માટે ધ્યાનના અભ્યાસના આરંભમાં ષણ્મુખી મુદ્રા કરવાનું આવશ્યક છે. એ મુદ્રાથી મન સહેલાઈથી અને સત્વર સ્થિર અને શાંત થાય છે. ધ્યાનની સાધના કરતી વખતે મન બહિર્મુખ બનીને બાહ્ય વિષયોનું ચિંતનમનન કરે ત્યારે પણ એનો આધાર લેવાથી મનની વૃત્તિને બંને ભ્રમરની મધ્યમાં સ્થિર કરવી જોઈએ. જે સંભળાય તે સાંભળવું અને સહજ રીતે દેખાય તે જોયા કરવું. એ મુદ્રાના અભ્યાસ વખતે આપણા પ્રિય જપનો અભ્યાસ પણ કરી શકાય છે. એ મુદ્રાના અભ્યાસના આરંભમાં બંને હાથના અંગુઠાની મદદથી બંને કાનનાં દ્વારોને બંધ કરવાં કાનનાં નાના પડદાને જોરથી અંદર દબાવવા. અંગુઠાની બાજુની બે આંગળીઓને બે

૬

અધ્યાત્મ

આંખ પર રાખવી. બીજી બે આંગળીઓની મદદથી નાસિકાનાં બે દ્વારને કોઈપણ પ્રકારની બળજબરી કર્યા વિના, સહજરીતે જેટલા સમયસુધી બંધ કરી શકાય તેટલા સમય સુધી બંધ કરવાં. નાસિકાના દ્વારોને બંધ કરવાથી ગૂંગળામણ થાય તો એમને ઉઘાડીને ફક્ત આંખ તથા કાનનાં દ્વારોને બંધ રાખવાં. આરંભમાં એ મુદ્રાનો અભ્યાસ પાંચેક મિનિટ સુધી કરવો. વખતના વીતવાની સાથે એની સમયમર્યાદાને વધારવી. એનો અભ્યાસ જેમજેમ વધતો જાય છે તેમતેમ સાધકને પોતાની અંદરથી જુદાજુદા દિવ્ય સંગીતમય શબ્દો સંભળાતા જાય છે. એ શબ્દોના સુમધુર શ્રવણમાં મન મશગુલ બને છે. શબ્દશ્રવણની એ પ્રક્રિયાને નાદાનુસંધાન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. સાધનામાં ઉત્તરોત્તર આગળ વધ્યા પછી સાધકને એ સંગીતમય શબ્દ કાનને દબાવ્યા સિવાય આપોઆપ નૈસર્ગિક રીતે પોતાની અંદરથી સંભળાય છે. એની અંદર મનની વૃત્તિને જોડવાથી મનનો અનાયાસે લય થતાં સમાધિ—અવસ્થા અનુભવાય છે. પરંતુ એવી અલૌકિક અવસ્થા તો લાંબેગાળે આવશે. સૌથી પ્રથમ તો નાદ અથવા શબ્દનું કૃત્રિમ રીતે શ્રવણ કરવું પડશે.

એ મુદ્રાથી ચિત્તની ચંચળતાનું શમન થાય છે. ચિત્ત શાંત થાય છે, અને અવર્ણનીય અદ્ભુત અનોખા આનંદથી ભરાઈ જાય છે. ધ્યાનના અંતરંગ અભ્યાસક્રમનો માર્ગ મોકળો બને છે. એ મુદ્રા સાધકને માટે અમોઘ આશીર્વાદરૂપ છે. એ મુદ્રાને મુદ્રાઓની રાજમાતા કહી શકાય.

ધ્યાનના સાધનાક્રમમાં પ્રથમ આપણે મનને પરમાત્મા પ્રત્યે અભિમુખ કરીને આસન દ્વારા શરીરને સ્વસ્થ કર્યું. પછી પ્રાણને પવિત્ર કરવા માટે પ્રાણાયામનો આધાર લઈને એકાગ્રતાની અભિવૃદ્ધિ માટે ષણ્મુખી મુદ્રાનો અભ્યાસ આદર્યો.

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો

—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૩૮ ઓક્ટોબર—૨૦૧૫ અંક ૧

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

દક્ષિણ આફ્રિકાનો પુણ્યપ્રવાસ(૧૦)

તા.૦૨/૧૨/૮૨, ગુરુવાર, કારતક વદ બીજ, ૨૦૩૯ પ્રિન્સ
એડવર્ડ સ્ટ્રીટ, ડરબન શહેર.

સાડા ત્રણે સ્નાન. પછી એક કલાક વ્યાયામ. પછી મંત્રજપ અને લેખન. પૂ.શ્રીનો આ નિયમિત ક્રમ. અગીઆર વાગ્યે આજે સાંઈબાબાની સ્તુતિ બોલ્યા. થોડો આરામ. થોડા આંટા માર્યા.

પછી ભોજનનો ક્રમ. આજે ભોજનમાં દાળ, ભાત, શાક, છાશ લીધાં.

ભોજન બાદ ‘જ્યોતિ’ માસિક પૂ.શ્રી વાંચે છે. ત્યાં મુલાકાતના સમયે એક બહેન ને બે ત્રણ ભાઈઓ આવે છે. થોડી વાતચીત થાય છે. સંત સેવા સંઘના પ્રમુખ શ્રી. રતિભાઈ દોઢ વાગ્યે આવી જાય છે. તેથી બહાર ફરવા જવાનું બને છે.

બંદર ઉપર જવાનું બન્યું. ત્યાં સૂકી ગોદી જોવા મળી. તે

એવું સ્થાન છે જ્યાં આખી સ્ટીમરને એક પ્લેટફોર્મ ઉપર ઊંચકી લેવામાં આવે. બીજી જગ્યા એવી જોઈ, ત્યાં પાણીમાં જ સ્ટીમર જ્યાં હોય ત્યાં જ પાણી વિનાનું તે સ્થાન કરી દે, જેથી સ્ટીમર આખી સૂકા ભાગમાં રહી શકે. પછી ત્યાં સમારકામ થાય.

જુદી જુદી સ્ટીમરો આવે. ત્યાં જ જુદી જુદી કંપનીઓનાં ગોડાઉન હોય. ત્યાંથી માલ ચઢે, ઊતરે. બધો જ વહીવટ સરકાર કરે.

હાવર્ડ કોલેજ જેને નાતાલ યુનિવર્સિટી પણ કહે છે તે સ્થાન ઘણું વિશાળ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની તે યુરોપીયન યુનિવર્સિટી છે. હવે એમાં હિન્દીઓને પણ આવવાની છૂટ મળી રહી છે. મુખ્ય મકાનનો ઘુમ્મટ સોનાના ગોળાથી શોભી રહ્યો છે. ત્યાં એક—બે તસવીરો લીધી.

એક કલાક ફરવાનો સમય હતો, જેમાં બે સ્થાન જોયાં. શ્રી.રતિભાઈ અમને દરરોજ જ ફરવા લઈ જવા માગે છે. પૂ.શ્રી કહે છે : અમને ખાસ ફરવાનો કે જોવાનો રસ નથી. દિવસો સુધી એક જ સ્થાનમાં રહેવાનો કંટાળો પણ નથી. ઠીક છે, આ વળી નવો દેશ છે એટલે જરા જોઈએ. શ્રી. રતિભાઈ કહે : તમને જોવાનો રસ નથી પણ અમને બતાવવાનો રસ છે, જેથી અમે તમને લઈ જઈએ છીએ.

સાંજે ધ્યાનની બેઠક દરરોજની જેમ હતી. ધ્યાનની બેઠક પછી પૂ.શ્રીએ પોતાની ધ્યાનની બેઠક વિદ્યાર્થી—અવસ્થામાં કેટલી ને કેવી રહેતી તે અંગે વાત કરી. વળી, માતાજીનું સ્મરણ થયું.

ફળ વગેરે લીધું. સમયસર પ્રવચન થયું. રાત્રે પોણા દશે ઉતારા ઉપર આવી ગયાં. દૂધ પીને આરામ કર્યો. ○

‘ધ લીડર’ નામના સ્થાનિક અઠવાડિક વર્તમાનપત્રમાં પૂ.શ્રીની મુલાકાતની વાતો એઓશ્રીની તસવીર સાથે તા.૩-૧૨-૮૩ના રોજ આ રીતે પ્રગટ થઈ હતી.

THE LEADER, 3 DECEMBER 1982

A MAHATAMA ON VISIT TO SAUTH AFRICA

By TREVOR HARRIS

“IF I can’t provide something to society for the bread it gives me, I am a thief.”

So says Mahatma Yogeshwarji Maharaj who renounced worldly pleasures at the age of 19, has written more than 80 books in three languages on Indian religion and who sees part of his role as being to guide India in the social, spiritual and political fields.

He is presently in this country on what he describes as his “South African Pilgrimage” and this will be incorporated into a book he is writing.

Mahatma Yogeshwarji also began work on another book since he arrived in Durban a fortnight ago, a Gujarati translation of the Maha Bharatha.

Intensely nationalistic in outlook—“I am a lover of India” he proclaims, his work has extended beyond the narrow concept of religious work.

PRAYER POWER

“When India was struggling for independence we stayed in the Himalayas and prayed to the Almighty to guide our land to freedom,” he says, stressing his firm belief in the power of prayer.

His religion is also lived out in visible social action, through the building of a school in the Himalayas and by providing medicines and money to the poor.

Several politicians too, came to him and his colleagues for guidance. But, he adds, many are too arrogant to take the advice.

India’s saints should lead India in the social, political and spiritual spheres, he says. “If we just inspire and guide, we serve the country.”

“We have no political ambitions for positions, still, we have a love for our motherland and we know and can show the way.”

He hopes to unite India, “not in the name of language or race but in the name of the betterment of the nation.”

COMMON CAUSE

“We must serve the motherland. If we lay the emphasis on this then people will be united. The common cause must be there and that is the betterment and upliftment of the masses.”

Mahatma Yogeshwarji said : “We are not political leaders, we don’t want to be. We are saints not politicians and we must speak and write the truth.”

Doing this has not always been easy. Religious leaders have been harassed and imprisoned and many have been too afraid to speak out.

The Mahatma himself has not had any such experience, though. During the Emergency three years ago, he addressed meetings and stated that he thought the policy was not right.

“I said that there should be a round table conference to hear what all sides had to say. That is our role.”

On the social level he says, there should not be any sort to differences. All should have equal opportunities to progress, in the political, educa-

tional, commercial and other spheres. There should be no discrimination on the grounds of race, colour and creeds of religion and the same policy should apply to all. “We say there must be social equality.”

His South African pilgrimage, he says, is not so much to learn as to “behold” and during his two weeks in Durban he has travelled around and given lectures on Yoga, Indian culture and peace and tranquility.

He has already picked up a few words of Zulu.

The Mahatma briefly visited the Phoenix Settlement started by Mahatma Gandhi and described the place as “hamming with no activity. It was a solitary place and had no outstanding personality there,” he added.

But, he enjoyed meeting Mrs. Sushilaben Gandhi there and noted that a book he had written on Gandhi was at the Settlement library.

He said that despite Gandhi’s activities here, this country still had discrimination and perhaps “many Gandhis are needed.”

IN CONSCIENCE

“The soul of Gandhi is still working in the conscience of the African people,” he said, having enquired whether Black people in South Africa were working for their freedom.

Mahatma Yogeshwarji Maharaj felt that the inclination to devote himself to spiritual work at the age of 14 believing that he was being called upon to serve “mankind and lead a saintly life.”

At the age of 19 he renounced everything and went to the Himalaya mountains where he spent the next 20 years.

He spent 15 years doing strict penance to attain bliss. Such discipline, he admitted, had not been easy, but he succeeded.

He is greatly optimistic about the younger people in India who are very interested in the speeches he delivers at colleges across the country.

“They are interested because I love them and because I am there as a lover of India and not as a religious teacher” he said.

(ક્રમશઃ)

પીપા પાપ ન કીજીએ પુણ્ય કીયો સો બાર

—જયંતિભાઈ આહીર

દ્વારકાથી સમુદ્રના કિનારે કિનારે ચાલી નીકળેલા પીપાજી હરિગુણનું સ્મરણ કરતા આગળ વધ્યા. પીપાજી નિર્જન રસ્તામાં આગળ વધતા જંગલમાં લૂંટારાઓએ તેને લૂંટી સીતામૈયાનું અપહરણ કરી ભાગ્યા. ભક્ત પીપાજીએ સંકટ સમયે પ્રભુને પોકાર કરતાં નિર્જન જંગલમાં એકસાથે ચારેબાજુથી સિંહોએ ડણકો (ત્રાડો) પાડતાં લૂંટારાઓ ડરના માર્યા સીતામૈયાને પડતા મૂકી ભાગ્યા.

એવું કહેવાય છે કે પીપાજી સુદામાપુરીથી આગળ વધતા લીલા નાઘેરમાં પ્રવેશ્યા. એ વખત નાઘેરના જંગલમાં એક માનવભક્ષી સિંહ રહેતો. લોકોએ પીપાજીને જંગલમાં આગળ ન વધવા સમજાવ્યા. પરંતુ ભક્તને ભય કેવો? તે તો પ્રભુ સ્મરણ કરતાં કરતાં માનવભક્ષી સિંહથી આતંકિત જંગલમાં પ્રવેશ્યા. જંગલમાં આવેલા ગગનચુંબી ઘેઘૂર વૃક્ષોના કારણ ભરબપોરે સૂર્યનાં કિરણો ધરતીને સ્પર્શી શકતાં ન હતાં. જંગલમાં આગળ વધતા સાક્ષાત્ કાળ સ્વરૂપ કાલામથ્યા સિંહને માર્ગ રોકીને ઊભેલો જોયો. વિકરાળ પંજાઓ સાથે દિવસના અંધારામાં સિંહની આંખો આગના ગોળાની જેમ ચમકતી. તેની ત્રાડોથી જંગલમાં રહેતા જીવમાત્ર ડરથી ધ્રૂજતા હતા.

જંગલના રાજા વનરાજે પોતાની સામે નિર્ભયતાથી ઊભેલા પીપાજી અને સીતામૈયાને જોઈ તેને ડરાવવા ભયંકર ત્રાડ પાડી પંજો પછાડતાં ધરા ધ્રુજી ઊઠી. એ સાથે ભયભીત થયેલાં પક્ષીઓએ કલબલાટ કરી મૂકતાં જંગલમાં ભયની લહેર ફેલાઈ

ગઈ. પીપાજીએ આકરા થયેલા વનરાજ સામે નજર કરી તેની આંખમાં આંખ પરોવતાં કાળસ્વરૂપ સિંહ ઢીલો પડી ગયો અને જાણે પોતાનો હિંસક સ્વભાવ ભૂલી ગયો હોય તેમ પ્રેમસ્વરૂપ ધારણ કરતો ધીરે ધીરે પીપાજી પાસે આવ્યો.

માનવભક્ષી વનરાજ ધીમેધીમે ઘુરક્રિયાં કરતો આગળ વધી પીપાજીના ચરણોમાં માથું નમાવી બેસી ગયો. પીપાજીએ કેશવાળીમાં હાથ ફેરવી કાનમાં શ્રીદ્વારકાધીશનું નામ બોલી તેને ભક્તિનો મંત્ર આપ્યો. પીપાજીના સ્પર્શથી હિંસક સિંહ પ્રભુનો અહિંસક ભક્ત બની ગયો. માનવભક્ષી સિંહ સાથે બે દિવસ રોકાઈ આગળ વધતાં એવું કહેવાય છે કે પીપાજી કોડીનાર પંથકના ઉમેજ ગામે આવી પહોંચ્યા.

બપોરનો સમય થતાં સૂર્યદેવ આકરા થતાં તડકો બરાબર જામ્યો હતો. વહેલી સવારથી ચાલી રહેલા પીપાજીએ સીતામૈયાને પરસેવે રેબઝેબ થયેલાં જોઈ બપોરના આરામ કરવાનું વિચાર્યું. ગામમાં દાખલ થતાં ચોરે બેઠેલા લોકોને ગામમાં ભગતનું કોઈ ખોરું હોય તો બતાવવા વિનંતી કરી.

ચોરે બેઠેલા કેટલાક મશ્કરાઓને અજાણ્યા આગંતુકો સાથે મજાક કરવાનું સૂઝતાં તેમણે ગામને છોડે રહેતા સેન ભગતનું ઘર બતાવ્યું. પીપા ભગત સત્સંગ સાથે ભોજન અને બેઘડી આરામ કરવાની ઈચ્છાથી સેન ભગતના ઘેર પહોંચ્યા. પોતાના ઘેર અતિથિને આવેલા જોઈ સેન ભગતે રાજી થતા બપોરનો સમય હોય પત્નીને રસોઈની તૈયારી કરવા કહ્યું. એ સાંભળી પત્નીએ દુઃખી સ્વરે ઘરમાં અનાજનો દાણો ન હોવાની વાત કરી, અને ગામમાં કોઈ ઉધાર આપે તેવું ન હોઈ ભોજન સામગ્રી લાવવા શરીર ઉપર પહેરેલો સાડલો ઉતારી પતિને

આપ્યો.

સેન ભગતે પત્નીનો સાડલો વેચી ભોજન સામગ્રી લાવી આપી. સેન ભગતની પત્નીએ ઉઘાડા શરીરે ઓરડો ઓઢી અતિથિઓ માટે ભોજન તૈયાર કર્યું. ભોજન તૈયાર થતાં સેન ભગતને અતિથિઓને જમાડવાનું કહી પોતે અનાજ ભરવાની કોઠીમાં પુરાઈ ગયાં. સેન ભગતે ભોજન પીરસી પીપા ભગત અને સીતાદેવીને ભોજન કરવા વિનંતી કરી.

‘પીપાજી, ભોજન કરવા પધારો!’

‘ભગત, બહેન કેમ દેખાતાં નથી? બહેન આવે પછી આપણે સાથે બેસી ભોજન કરીએ!’

‘પીપાજી, અમારી ચિંતા ન કરો. તમે ભોજન કરી લ્યો, અમે તમને જમાડીને જમીશું!’

‘સેન ભગત, એવા વિવેકની શું જરૂર છે? થોડી રાહ જોઈએ. ભોજન તો આપણે સાથે જ કરીશું!’

પીપા ભગતની હઠ જોઈ સેન ભગતની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. તેણે પીપાજીને હકીકત કહી સંભળાવી.

‘પીપાજી, આજ ઘરમાં અનાજનો દાણોય ન હતો. ગામમાં ઉધાર આપે તેવું કોઈ ન હોઈ અને ઘરમાં વેચવા જેવી કોઈ વસ્તુ ન હતી. એટલે આંગણાની આબરૂ રાખવા મારી ઘરવાળીએ અંગ ઉપર પહેરેલો સાડલો વેચી તમારા માટે આ ભોજન તૈયાર કર્યું છે!’

‘સેન ભગત ધન્ય છે તમને અને તમારાં ધર્મપત્નીને! તમે તો ‘અતિથિ દેવો ભવ’ ધર્મને ઊજળો કરી બતાવ્યો! અરે, પોતાની એબ ઢાંકનાર વસ્ત્ર વેચી અતિથિનો આદર કરનાર સન્મારીનાં દર્શન કર્યા વગર ધાનનો કોળિયો અમારા ગળે કેમ ઊતરે?’

‘પીપાજી, અતિથિનો આદર કરવો એ ગૃહસ્થાશ્રમીનો ધર્મ છે, એમાં અમે કંઈ નવું કર્યું નથી!’

‘વાહ, સેન ભગત તમારા જેવા સદ્ગૃહસ્થોને લીધે ધરતી ઉપર સતનો મહિમા જળવાઈ રહ્યો છે, હવે તો માતાજીનો બોલાવો પછી જ ભોજન કરીએ!’

‘પીપાજી, એ તો કોઠીમાં બેઠાં છે. એ આપણી સાથે ભોજન કેવી રીતે કરી શકે?’

એ સાંભળી પીપા ભગતે ખભેથી પછેડી ઉતારી સીતામૈયાને આપી. અને સીતામૈયાએ ઓરડામાં જઈ સેન ભગતની પત્નીને આપતાં તે પછેડી પહેરી બહાર આવ્યાં. પીપાજીએ સન્નારીને વંદન કરી સૌએ સાથે બેસી ભોજન કર્યું. એ સાથે પીપા ભગત અને સીતામૈયાએ સેન ભગતની તકલીફ દૂર કરવાનો મનોમન સંકલ્પ કર્યો. જે ગામમાં ભગતની મજાક કરનારા ઝાઝા હોય ત્યાં ભજનિકને ભિક્ષા આપનાર ભાગ્યે જોવા મળે એ વાત સીતામૈયાએ પીપા ભગતને કરી.

‘દેવી, આ સેવાભાવી દંપતીને ભગવાનના ભરોસે મૂકી હાલતું ન થવાય. આના માટે કંઈક કરવું જોઈએ. એવું તમને નથી લાગતું?’

‘ભગત, જ્યાં ભજનની કિંમત ન હોય ત્યાં ભવાઈ ચાલે. રાતના નાયકાના નાયનો જલસો કરીએ તો લોકો રાજી થઈ ધનના ઢગલા કરશે!’

‘પણ નાયકા લાવવી ક્યાંથી?’

‘મહારાજ, આ તમારા સામે ઉભી છે ને! બાળપણમાં નૃત્ય શીખી છું. અને પ્રભુ કૃપાથી મારો કંઠ પણ મધુર છે, તેથી તમારે નાયકા શોધવા ક્યાંય થવાની જરૂર નથી?’

‘હા, દેવી હું ઈ’ ભૂલી ગયો, અરે મને મૃદંગ વગાડતાં આવડે છે. બસ તમે નાચો અને હું મૃદંગ વગાડીશ એટલે સેન ભગતનો બેડો પાર થઈ જશે!

પીપા ભગત વિચારવા લાગ્યા કે સંસારી જીવનમાં જેને હંમેશાં હડધૂત કરી, તે એક વખતની રાજકુંવરી અને ગાંગરૌનગઢની રાણી સીતાદેવી યજમાન—પત્નીના દેહ ઢાંકવા નર્તકી બનવા તૈયાર થઈ. પીપાજી અહોભાવથી તેની સામે જોતાં જ રહી ગયા. પીપાજીએ ચોરે જઈ રાતના ગામમાં નાયકાનું નૃત્ય હોવાની વાત કરી. દૂર દેશાવરથી રૂપરૂપના અંબાર જેવી નૃત્યાંગનાનો નાય—ગાનનો કાર્યક્રમ ગામમાં રાખવામાં આવ્યો હોવાની વાત સાંજ સુધીમાં વાયુવેગે ચારેબાજુ ફેલાઈ ગઈ. ગામના ચોકમાં રાત પડતાં માનવમેદની ઉભરાવા લાગી. ઉમેજ ગામ અને તેની આજુબાજુનાં ગામોમાં વાત ફેલાતાં માનવમેદની ચારેબાજુથી ઊમટી પડતાં ચોકમાં માણસો સમાતા ન હતા.

પીપા ભગતે ગામના મંદિરમાંથી મૃદંગ માગી શ્રીદ્વારકાધીશનું નામ લઈ તેની ઉપર હાથ અજમાવ્યો. અને મૃદંગ ઉપર હાથ પડતાં જ તાક...ધીના...ધીન...નો નાદ ગુંજી ઊઠતાં લોકો મંત્રમુગ્ધ થઈ ગયા.

સીતામૈયાના પગના હુમકા સાથે હાથના લહેકા અને મદમસ્ત જવાનીના હિલોળા લેતું રૂપ જોઈ લોકોની આંખો અને મોઢા ઉઘાડાં રહી ગયાં. સીતામાઈને મૃદંગના તાલે નૃત્યગીત ગાતાં જોઈ લોકો ઉપર જાણે વશીકરણ થયું હોય તેમ ચારેબાજુથી રૂપિયાનો વરસાદ વરસવા લાગ્યો.

સીતામાઈ અને પીપાજીએ યજમાન—પત્નીની એબ ઢાંકવા સાથે આંગણે આવેલ અતિથિઓનો સારી રીતે આદર સત્કાર કરી

શકે તેવી સેન ભગતને કમાણી કરી આપી. સેન ભગતનું દારિદ્ર દૂર કરી, ભક્તિનો મહિમા વધારતા પીપા ભગત અને સીતામૈયા બીજા દિવસે વહેલી સવારે ઉમેજથી ચૂપચાપ ચાલી નીકળ્યાં.

પીપાજી ચાલતાં ચાલતાં અમરેલી પંથકના રાજુલા નજીક ઝોલાપુરી નદીના કિનારે પહોંચી ગયા. સાંજના સમયે આ ભક્ત બેલડીને માલધારીઓ સામે મળતાં સીતામાઈએ એક માલધારી પાસે દૂધ માંગ્યું. સીતામાઈની મજાક કરવા માલધારીએ એક તોફાની અને ઓડકી ગાય સામે હાથ લાંબો કરી કહ્યું, ‘બેન, એક કામ કરો ઈ’ ગા’ દોહી લ્યો, જેટલું દોવાય તેટલું દૂધ તમારું!

‘અરે, ભાઈ અમારે તો બે પાવલા દૂધ જોઈએ, એમાં ગા’ દોવાની ક્યાં વાત કરો છો?’

‘બહેન, ગા’ દોહ્યા વગર દૂધ હું ક્યાંથી લાવું? લો આ બોધરણું અને નિરાંતે ગા’ દોહી જેટલું દૂધ જોઈએ તેટલું રાખજો!’

પીપા ભગત, માલધારીની મજાક સમજી ગયા અને વિંયાણા વગરની ગાયને દોવાનો સીતામાને ઈશારો કર્યો. સીતામાએ માલધારી પાસેથી બોધરણું લઈ ઓડકી પાસે જઈ તેની પીઠ ઉપર હાથ ફેરવ્યો. અને હાથ ફરતા જ ગાયે ચામડી ધ્રુજાવી ખળેળો કર્યો, એ સાથે સીતામા ગાયને દોવા બેઠાં. અને સૌના આશ્ચર્ય વચ્ચે વિંયાણા વગરની તોફાની ઓડકી શાંત થઈ ઊભી રહી જતાં તેના આંચળમાંથી દૂધની શેર ફૂટી. સીતામાએ ગાય દોતા થોડીવારમાં બોધરણું દૂધથી ભરાઈ ગયું. તે જોઈ માલધારીઓ ગભરાયા. ઓડકીને દોનારા કોઈ સામાન્ય માણસો ન હોય તેવું વિચારી માલધારીઓ તેના પગમાં પડી માફી માગવા લાગ્યા. ○

તલસી ચૂક્યો ઘણું યે, તલસાવશો હવે ના

—યોગેશ્વરજી

તલસી ચૂક્યો ઘણું યે, તલસાવશો હવે ના.
જીવન તમારે ચરણો ધરિયું સપ્રેમ મેં આ,
સ્વીકારો આજ તેને, રઝળાવશો હવે ના. તલસી ચૂક્યો.
સંકટ સહ્યાં ઘણાંયે, તીખાં તપે કર્યાં મેં,
શક્તિ જરી રહી ના, નિર્ભળ મને કરો ના. તલસી ચૂક્યો.
હિંમત ધરી તમારી આરાધના કરી છે,
પરિપૂર્ણતા કરી દો, નિષ્ફળ મને કરો ના. તલસી ચૂક્યો.
હેયે જરી જુઓ તો, પ્રિય અન્ય છે નહીં કો,
મારાં ખરે તમે છો, રીબાવશો હવે ના. તલસી ચૂક્યો.
ચિંતા વધી ઘણીયે, ના વેદના શમી છે,
આ આગમાં વધારે અકળાવશો મને ના. તલસી ચૂક્યો.
ભમતો ભવાટવીમાં એકલ અપંગ આવી,
ક્યાં લગ વ્યથાને ગાવી? ભરમાવશો હવે ના. તલસી ચૂક્યો.
હો આજ આશ પૂરી, રાખી ઘણી સબૂરી,
રાખી મજા અધૂરી અકળાવશો હવે ના. તલસી ચૂક્યો.
પાગલ પ્રસન્ન થાશે, માશે નહીં હુલાસે,
ઉપકાર ખૂબ ગાશે, ગવરાવશો હવે ના?
તલસી ચૂક્યો ઘણું યે, તલસાવશો હવે ના.

औरनको उपदेश दे, आप अंधेरेभीय

—શ્રીમદ્ જ્ઞેશીંગબાપા

“ॐ”

॥ नमामि पादे प्रभु जेशींगबापा ॥

ગુરુ કો શિર પર રાખિયે, ચલિયે આજ્ઞા માંહિ,
કહૈ કબીર તા દાસ કો, તીન લોક ભય નાહિ.
પ્રભુતા કો સબહી ભજે, પ્રભુ કો ભજે ના કોઈ.
જો કોઈ પ્રભુ કો ભજે, તો પ્રભુતા દાસી હોય.

રાંધેલી રસોઈ છે. ખાંચાપીચા કર્યા વગર ખાઈ લો! મજૂરી રામલાએ કરી છે. આવાં અસંગ વચન પરમકૃપાળુ પરમાત્મા શ્રીમદ્ રામજીબાપા કહેતા. આપણને પુરાણપુરુષ પરમાત્મા મળ્યા એ રાંધેલી રસોઈ મળી છે. સાદી ને સરળ શૈલી, પણ સાંભળનારના હૃદયને ભેદી નાખે એવી! આપણે જ્યાં વસતા હોઈએ, જે વ્યવસાય કરતા હોઈએ તે કરતાં કરતાં, ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહીને ફરજો બજાવતાં પરમાત્માનું દર્શન આપણને અંદર અને બહાર સર્વમાં થાય. ક્યાંય બહાર જવાની ને શોધવાની જરૂર જ નથી. જે છે તે તમારી અંદર જ છે, આવી સચોટ વાત તેઓશ્રી કરતા.

પુંજીરામભાઈ શાસ્ત્રી કરીને વિદ્વાન શિક્ષક હતા. તેઓ શાસ્ત્રજ્ઞ હતા. શાસ્ત્રીજીને એક વખત વૈરાગ્યના ભાવોમાં સંસાર ત્યાગ કરવાની ઈચ્છા થઈ. તેમણે રામજીબાપા સમક્ષ પોતાનો મનોભાવ દર્શાવ્યો, ત્યારે પ્રભુશ્રીએ કહ્યું કે : ‘આ પ્રમાણે

આવેશને આધીન થઈ, નાસી જવાથી કાંઈ કલ્યાણ થશે નહીં. તમે નાસીને ક્યાં જશો? જ્યાં જશો ત્યાં તમારું મન તો સાથે જ આવશે. જ્યાં જશો ત્યાં ખાવા, પીવા, રહેવા ઘર ને પહેરવા તો જોઈશે જ. આવડો મોટો નવો આરંભ કરવા કરતાં ઘર શું ખોટું છે? માટે આવા ખોટા વિચાર છોડી દઈ સંસારમાં રહીને આત્મચિંતન કરો તો જલદી કલ્યાણ થઈ શકશે. ભગવાન કાંઈ જંગલમાં તમારી રાહ જોઈને બેઠાં નથી. ભગવાન તો હૃદયમાં છે. જેઓ ગૃહસ્થાશ્રમની ફરજોથી કંટાળીને નાસી જાય છે, તેઓ કાયર છે અને કાયરને કદી જ્ઞાન થતું નથી. માટે તમે સંસારમાં રહીને જ સાધના કરો.’ આવી અમૂલ્ય વાત સાંભળી પુંજીરામભાઈ સ્તબ્ધ બની ગયા અને સાધુ થવાના વિચાર છોડી દઈ સંસારમાં રહીને સાધના કરવા લાગ્યા.

પ્રભુશ્રી કહેતા કે, ‘હે વ્હાલા! આત્માને ઊજળો કરવો તે તમારા હાથમાં છે. કોધ ના કરવો તે તમારા હાથમાં છે. શાંતિ રાખવી એ તમારા હાથમાં છે. જ્યાં જાઓ ત્યાં તમે ને તમે જ છો. આપણને સંસાર કડવો લાગે છે તે પણ કષાય છે. ગામ છોડીને તમે જશો, પણ જ્યાં જઈએ ત્યાં સંસાર ને સંસાર કે બીજું કાંઈ? જે ગામ, જે મુલક, ખંડ કે બ્રહ્માંડમાં, વસતીમાં કે વનમાં જ્યાં જઈએ ત્યાં સંસાર જ છે. પણ તમોને માંચથી કષાય મટે, કંટાળો મટે તો જ્યાં જાઓ ત્યાં સુખિયા થાવ. માટે સુખિયા થવું હોય તો ધરતી જેવી ધીરજવાળા થાઓ, પાણી જેવા થાવ, સમુદ્ર જેવા થાવ, તો સુખના ઢગલા છે.’

એક ભાઈએ બાવજીશ્રી (રામજીબાપા)ને પૂછ્યું કે : ‘અત્યારે કથાઓ અને વ્યાખ્યાનો ઘણાં થાય છે, કહો કે

ઉપદેશકોનો રાફડો ફાટ્યો છે, છતાં પણ લોકમાનસ પર એની છાપ કેમ પડતી નથી?' જવાબમાં બાવજીએ જે કહ્યું તેનો સાર એવો છે કે—મહાપુરુષની વાણી છે તે પોતાનું અનુભવજ્ઞાન છે. તે વાણી આત્માને સ્પર્શીને દાસોહં ભાવે બહાર આવે છે. વળી પોતે સમર્થ છતાં સદ્ગુરુ અથવા ઈશ્વરનો આશ્રય લઈ બોલે છે. પોતાપણે બોલતા નથી. તેઓ કરે તેટલું જ કહે છે ને કહે તેટલું જ કરે છે. તેથી જ્ઞાનીની વાણી જીવોના હૃદયમાં સોંસરી ઊતરી જાય છે. જ્યારે શાસ્ત્ર અભ્યાસી હોય તે મહાપુરુષોની વાણી કંઠસ્થ કરી અહંપણે લોકોને ઉપદેશ કરે છે. વાણી મહાપુરુષોની હોય અને પોતે કહે છે, એમ અહંકારથી વ્યાખ્યાન આપે છે. મહાપુરુષોના નામને આગળ કરી, મહાપુરુષોના નામનો આશ્રમ લઈ નથી બોલતા. મહાપુરુષ પાસેથી સાંભળ્યું હોય, શાસ્ત્રમાં વાંચ્યું હોય તેમાં પોતાનો મત ઉમેરી પોતાપણે વાણી બોલે. વળી બોલવા પ્રમાણે આચરણ પણ કરતા ના હોય, એટલે લોકમાનસ પર છાપ પડતી નથી. તેઓને લોકો સાંભળે એટલે લીન થઈ જાય, પણ પછી હતા તેમના તેમ! જીવનનો પલટો ના કરે. બાવજી કહેતા :

પંડિત ઔર મશાલચી, ઉનકી ચેહિ રીત,
ઔરન કો ઉપદેશ દે, આપ અંધેરે બીચ.

★ દુઃખરૂપ ઘોર સંસાર સમુદ્રમાં તે બહુ મોટા પુણ્યરૂપ મૂલ્યવડે શરીરરૂપી નૌકા ખરીદી છે તે ભાંગી નથી પડી તે પહેલા આ સંસાર સમુદ્રને તરી જા.

(મહારાજશ્રી નથુરામશર્માજી)

પાપનું ફળ અવશ્ય જ ભોગવવું પડે છે!

ભગવાનને ત્યાં અંધેર નથી, વાર છે.

—સ્વામી માધવતીર્થ

સાધુવેલાના એક સાધુની આપવીતી કથા (સત્ય ઘટના)

હમણાં જ એક દિવસ સુપ્રસિદ્ધ ઉદાસીન સંત સ્વામી શ્રી રમેશચંદ્રજી મહારાજ પિલખુવા પધારેલ હતા. તેમણે પોતાના સદુપદેશમાં કહેલ હતું કે, મને સાધુવેલાના સંતની આજ્ઞા છે કે તમે જ્યાં જાવ ત્યાં મારી આ આપવીતી કથા, જેમાં મેં કેવાં કેવાં ઘોર પાપ કર્યાં છે, અને તેનું ફળ કેવી રીતે ભોગવ્યું છે, તે બધાને સંભળાવજો અને મારાવતી ચેતવણી આપજો કે જૂઠ્ઠી, છળથી, બેઈમાનીથી કે બીજાને મારીપીટીને રૂપિઆ કમાવાવાળા લોકો! યાદ રાખજો, તમારે એ ધન અહીં જ છોડીને જવાનું છે, સાથે લઈ જવાનું નથી. મારા નારાયણને ત્યાં અંધેર નથી પણ વાર છે. અન્યાય નથી, પણ ન્યાય છે. જેવાં કર્મ તેવું ફળ અવશ્ય તે આપે છે. જેણે જેનું લીધું છે, તેને પાઈએ પાઈ ચૂકવવું પડે છે.

સાધુવેલાના તે સંતે ઉક્ત મહાત્માને તેની પોતાની આપવીતી કથા આ પ્રમાણે કહી હતી:—હું ગૃહસ્થાશ્રમમાં હતો, મારી પાસે પૈસા ન હતા. તેમ જ કોઈ સંતાન પણ થયેલ ન હતું, હું ઘણો જ ચિંતાતુર રહેતો હતો. ભગવાનની એક વેળા મારા પર કૃપા થઈ અને મને એક સાથી મિત્ર મળી ગયો. તેણે મને કહ્યું કે આપણે બંને ભાગીદારીમાં દુકાન ખોલીએ. પૈસા હું રોકીશ. હું તૈયાર

થઈ ગયો. બંનેએ મળીને દુકાન શરૂ કરી. નારાયણની એવી કૃપા થઈ કે અમે મુંબઈમાં રૂની ગાંસડીઓ ખરીદેલી. તેમાં અમને રૂપિયા એક લાખનો ફાયદો થયો. મુંબઈથી તાર આવ્યો કે તમે તમારા એક લાખ રૂપિયા લઈ જાઓ. અમને ઘણી જ પ્રસન્નતા થઈ અને અમે બંને મુંબઈ પૈસા લેવા માટે ગયા. ત્યાં એક હોટલમાં ઉતારો રાખ્યો અને આખો દિવસ મુંબઈમાં ફર્યા. મેં મારા સાથીદારને કહ્યું કે અહીં આવ્યા છીએ તો બેત્રણ દિવસ રહીને મુંબઈની મોજ માણીએ, વારંવાર ક્યાં અવાય છે! અમે બેત્રણ દિવસ રોકાઈને સઘળું જોયું, ખૂબ ફર્યા અને આનંદ કર્યો. અમે અમારા એક લાખ રૂપિયા લઈને હોટલમાં આવી ગયા.

મારા મનમાં પાપનો ઉદય થયો. મને વિચાર થયો કે જો આ મારા સાથીને મારી નાંખ્યો હોય તો સઘળા રૂપિયા મારા થઈ જાય. મેં તેને મારી નાંખવાનો નિશ્ચય કરી લીધો. અને રાતના વખતે હોટલના ઓરડામાંથી નીચે ઉતરી, ચુપચાપ બજારમાં જઈને ઝેર ખરીદ કરી આવ્યો અને દૂધમાં મેળવીને તેને પાઈ દીધું. બિચારા સાથીએ તે પી લીધું. તેને મારા મનના પાપની કશી ખબર ન હતી. રાતમાં જ મૃત્યુ થયું. વહેલી સવારે હું એક ટેક્સી ભાડે કરી આવ્યો, અને મૃત સાથી બીમાર છે એવું જણાવીને તેમાં સુવાડી દીધો, અને ગાડીને સીધો સમુદ્રકિનારે લઈ ગયો. ગાડીવાળાને રૂપિયા સો આપીને છૂટો કર્યો અને મેં તે મરેલા સાથીને ઊઠાવીને સમુદ્રમાં ફેંકી દીધો. હવે હું આનંદથી એક લાખ રૂપિયા લઈ સુખ અનુભવતો ઘેર આવ્યો. મારા આવવાના સમાચાર મારા મૃત સાથીદારના ઘરવાળાઓને મળ્યા, તેઓ ઈંતેજારીપૂર્વક મારી પાસે દોડી આવ્યા અને

બોલ્યા:—શેઠજી! અમારા આદમી આપની સાથે મુંબઈ ગયા હતા, તેમને ક્યાં છોડીને આવ્યા? તેમનું શું થયું! મેં ખોટેખોટું રોવાનું શરૂ કર્યું અને ઘણા જ દુઃખથી ભરેલા શબ્દોમાં શોકને પ્રકટ કરતાં કહ્યું કે ભાઈ:—તેમને મુંબઈમાં કોલેરા થયો અને તે મરી ગયા. મેં તેઓને આઠ—દસ હજાર રૂપિયા આપ્યા, તેનાથી તેઓએ મારી વાત પર પૂરેપૂરો વિશ્વાસ કરી લીધો અને આઠ—દસ હજાર રૂપિયા આપવાથી મને પૂરો ઈમાનદાર અને ધર્માત્મા પણ સમજી લીધો. તેઓને ખરી હકીકતની ક્યાં ખબર હતી કે મેં જ તેને મારી નાંખીને રૂપિયા ચાલીસ હજાર પચાવી લીધા છે. તેઓએ તો દસ હજાર રૂપિયા ચાલીસ હજાર પચાવી લીધા છે. તેઓએ તો દસ હજાર રૂપિયા મળવાથી મને દાની અને ધર્માત્મા માની લીધો. હું આનંદથી રહેવા લાગ્યો. મારે કોઈ સંતાન ન હતું પરંતુ એક વર્ષ પછી મારે ત્યાં પુત્ર થયો, હું ઘણો જ પ્રસન્ન થયો, અને મનમાં જ કહેવા લાગ્યો કે મેં ભાગીદારને મારીને ઘણું સારું કામ કર્યું. મારી પાસે ધન પુષ્કળ થયું અને વળી પુત્ર પણ થયો. દિવસો આનંદમાં વ્યતીત થવા લાગ્યા. હું પુત્રને લાડથી ખવરાવતો—પીવરાવતો સુખમાં દિવસો વ્યતીત કરવા લાગ્યો. ધીમે ધીમે પુત્ર મોટો થવા લાગ્યો. તેને નિશાળે ભણવા મોકલ્યો. અને અંતે તેને ઈંગ્લેન્ડ ભણવા મોકલ્યો. છોકરો વિવાહ કરવાને યોગ્ય થઈ ગયો હતો. ઈંગ્લેન્ડ જવાથી સર્વત્ર તેની ખ્યાતિ વધી ગઈ. ચારે તરફથી મોટા મોટા ઘરના શેઠ લોકો પોતાની પુત્રીઓનું સગપણ કરવા માટે મારે ત્યાં આવવા લાગ્યા. કોઈ વીસ હજાર રૂપિયા આપવાનું કહેતા તો કોઈ પચાસ હજાર પહેલા આપવાનું કહેતા. મને તો પૂરેપૂરો વિશ્વાસ

હતો કે રૂપિયા એક લાખ તો સગાઈમાં જ મળી જશે. બાકીના વિવાહમાં અલગ મળશે. છોકરો વિલાયતથી ભણીને આવ્યો. એક દિવસ તે રાત્રે સીનેમા જોવા ગયો. રાતમાં જ તેને તાવ આવ્યો. હું ઘણો જ ગભરાયો, ઘણા મોટા ડોક્ટરોને બોલાવીને બતાવ્યો. ડોક્ટરે કહ્યું, ‘શેઠજી! ચિંતા કરવા જેવું નથી, રાતનો ઉજાગરો થવાથી તાવ આવેલ છે; તે ઉતરી જશે.’ દવા આપીને દાક્તર ચાલ્યા ગયા. સવારે જોયું તો ૧૦૪ ડિગ્રી તાવ હતો. હવે તો હું ઘણો ગભરાયો. ત્યારબાદ જોયું તો ૧૦૬ ડિગ્રી તાવ થઈ ગયો. મારા હોંશ ઊડી ગયા. શહેરના મોટા મોટા સઘળા પ્રસિદ્ધ ડોક્ટરોને બોલાવ્યા, અને છોકરાને બતાવ્યો. બધાએ છોકરાને તપોસ્યો, મેં તેમને પાંચસો પાંચસો રૂપિયા દરેકને આપ્યા. સઘળાએ મળીને નિશ્ચય કર્યો અને મને કહ્યું કે શેઠજી આ છોકરો બચશે નહીં તેને ક્ષય થયો છે. હું ગભરાઈને દાક્તરોને કહેવા લાગ્યો કે ગમે તેટલું ખર્ચ થાય પરંતુ મારો છોકરો બચાવો. દાક્તરોએ સલાહ કરીને કહ્યું કે આને સ્વિટ્ઝરલેન્ડ લઈ જાઓ. ત્યાં આનો ઈલાજ કરાવો તો કદાચ બચી જાય, બીજો કોઈ ઉપાય નથી. હું તેને સ્વિટ્ઝરલેન્ડ લઈ ગયો, ત્યાં એક વર્ષ સુધી રહીને ખૂબ ઈલાજ કરાવ્યા અને પૈસાનું ખર્ચ કર્યું. છેવટે એક વર્ષ બાદ ત્યાંના દાક્તરોએ પણ જવાબ આપી દીધો કે તમારો આ છોકરો થોડા દિવસ જીવશે, બાદ મરી જશે, બચશે નહીં. તમારી ઈચ્છા હોય તો અહીં જ તેને બાળજો અથવા તમારા દેશમાં લઈ જાઓ.

હું માથું કૂટતો, રોતો, છોકરાને પાછો મારા શહેરમાં લઈ આવ્યો. ઘરવાળાઓ, કુટુંબીઓ તથા મળવા આવનારાઓને

ખબર મળી, તેથી તેઓ છોકરાને જોવા આવવા લાગ્યા. તેના મૃત્યુનો સમય નજીક આવ્યો. હું તેના મરતાં પહેલાં બે કલાકે રોતો માથા કૂટતો તેની પાસે ગયો. પુત્રની પાસે મોઢું રાખીને કહ્યું કે, “બેટા! જરા આંખ તો ઉઘાડ” તેણે મારો અવાજ સાંભળી એકદમ આંખો ઊઘાડી નાંખી અને હસ્યો. છોકરાને મૃત્યુના મુખમાં જતી વખતે હસતો જોઈ મારા આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો. મેં રોતાં રોતાં જ તેને હસવાનું કારણ પૂછ્યું : બેટા! તું હસે છે કેમ? છોકરાએ જવાબ આપ્યો કે, “પિતાજી! તમે મને ઓળખ્યો હું કોણ છું? મારી તરફ ઝીણી નજરે જુઓ, મને ઓળખો, હું તે જ તમારો ભાગીદાર છું કે જેને તમે છળથી મુંબઈમાં ઝેર આપીને મારી નાંખ્યો હતો, હું તમારો પુત્ર બનીને આવ્યો છું. હવે મેં મારા હિસ્સાની પાઈએ પાઈ વસુલ કરી છે. હવે મારા તમારી પાસે પાંચસો રૂપિયા બાકી છે. તે મારી ઉત્તરક્રિયા વગેરેમાં વાપરી નાંખજો. લ્યો, હવે જય રામજી. હવે હું તમારી પાસેથી વિદાય લઈને જાઉં છું.” આટલું કહીને છોકરાએ પ્રાણત્યાગ કર્યો. મેં તેને ઝીણી નજરે જોયો તો તે જ હિસ્સેદારનો ચહેરો તેના મુખ પર દેખાયો. મેં રોતાં ફૂટતાં તેના શબને લઈ જઈ તેની અન્ત્યેષ્ટીક્રિયા કરી. પરંતુ હું પાછો ઘેર ન આવ્યો. મેં જંગલનો રસ્તો લીધો. બૂરા પાપોનું ફળ કેવી રીતે ભોગવવું પડે છે, તેનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ હું તમારી સામે છું. બૂરા કર્મ કરવાવાળા, પાપની કમાણી કરવાવાળા લોકોએ આ સત્ય ઘટનાને વાંચી-સાંભળીને પોતાની આંખો ઉઘાડવી જોઈએ.

(કલ્યાણ-વર્ષ ૨૭-અંક ૮ માંથી)

દેવપ્રયાગના સાધુ

—શ્રી યોગેશ્વરજી

થોડા વખત પલાં દેવપ્રયાગ ગામે હિમાલયમાં મારી પાસે એક સાધુ આવ્યા. તે દેવપ્રયાગ ગામમાં રઘુનાથજીના મંદિર પાછળની નાનકડી ગુફામાં રહેતા હતા અને અવારનવાર મને મળવા આવતા એટલે અમારી વચ્ચે પ્રેમસંબંધ થયો હતો.

તે આવ્યા એટલે અમે કેટલીક સાધના સંબંધી વાતો કરી. તેમનો વિચાર પ્રયાગરાજના તેમના આશ્રમમાં પાછા જવાનો હતો.

દેવપ્રયાગમાં છ મહિના જેટલો વખત તેમણે એકાંતવાસ અને અનુષ્ઠાનમાં પસાર કર્યો પછી તેમના મનની મુંઝવણ દૂર થઈ, ચિત્તની ચંચળતા ટળી ગઈ તથા તેમને ઊંડી શાંતિ મળી, એટલે એમની અચ્છા દેવપ્રયાગ છોડીને ફરીવાર પ્રયાગરાજ જવાની થઈ. પ્રયાગરાજના આશ્રમમાં એમને કોઈ પ્રકારની તકલીફ ન હતી. બધી રીતે આરામ હતો. છતાં પણ હિમાલયના પુણ્ય પ્રદેશના આકર્ષણથી ખેંચાઈને એ દેવપ્રયાગ આવ્યા હતા. દેવપ્રયાગનો પ્રદેશ એકદમ પર્વતીય છે. ગામ આખું યે જાણે પર્વતની કેડે કોઈ બાળક બેઠું હોય એવું લાગે. રસ્તો પણ સાંકડો ને પર્વતમાં જ કોરી કાઢેલો છે. ભૂલેચૂકે નીચે પડી જઈએ તો બીજે ક્યાંય નહિ, પણ ગંગાના શરણમાં જ પહોંચી જઈએ અને ગંગા પણ કેવી? ઉછળતા, દોડતા, ગર્જના કરતા ધોધ જેવી, ઘડીના છદ્દા ભાગમાં તો ક્યાંયની ક્યાંય લઈ જાય? જે પડે એનો

પત્તો જ ન લાગે. સ્નાન કરવું હોય તો પણ ઘાટનાં પગથિયાં પર બેસીને કે સાંકળ પકડીને કરો ત્યારે. અને ગંગા એક નહિ, પણ બે. એક બદરીનાથથી આવતી અલકનંદા, અને બીજી ગંગોત્રી તરફથી આવતી ભાગીરથી. બંનેનો ત્યાં સંગમ થાય એ દૃશ્ય એટલો બધો આનંદ આપે કે વાત નહીં. કેટલાય પ્રવાસીઓ પેઠે સાધુ મહારાજ પણ એ દૃશ્ય દેખીને મુગ્ધ થઈ ગયા, ને પૂરા છ મહિના એ પુણ્ય પ્રદેશમાં રહીને શાંતિ મેળવી. હવે પાછા પ્રયાગરાજ જવા માગતા હતા.

પણ પૈસા વિના કેવી રીતે જવું? તેમની પાસે નાણાં બિલકુલ ન હતાં. ગામમાં તેમણે કેટલાક માણસો પાસે માગણી કરી જોઈ, પણ કોઈએ મદદ ન કરી, એમની ઈચ્છા એવી હતી કે હું તેમને કાંઈક મદદ કરું.

મારી પાસે પચીસેક રૂપિયા હતા. હું તેમને જરૂર મદદ કરી શકું તેમ હતો. તેમને પંદરેક રૂપિયાની જરૂર હતી; પરંતુ મારો પોતાનો વિચાર થોડાક દિવસોમાં દેવપ્રયાગ છોડવાનો હતો. તે માટે મારે ય પૈસાની જરૂર હતી. સાધુ સારા હતા, છતાં આવી મુસીબત હતી એટલે શું થાય?

આખરે મેં તે સાધુને ઋષિકેશમાં રહેતા એક વેપારીનું નામ—ઠામ આપીને કહ્યું : ‘ત્યાં જશો તો તે જરૂર મદદ કરશે.’ પણ તેમનું મન માન્યું નહિ. તેમના મુખ પરના ભાવથી એ જણાઈ આવ્યું. છેવટે થોડીવાર બેસી નમસ્કાર કરી તે ચાલવા માંડ્યાં.

મારા દિલને તેમના ચહેરા ઉપર છવાયેલી નિરાશાથી ઘણું લાગી આવ્યું. મારી બાજુમાં તે વખતે દેવપ્રયાગથી બે માઈલ

આવેલા 'કોટી' ગામડામાં રહેતા એક ભાઈ બેઠા હતા. તેમને કહીતે સાધુપુરુષને મેં પાછા બોલાવડાવ્યા.

તે આવીને બેઠા એટલે મેં પૂછ્યું, 'કેટલા પૈસા ચાલશે?'

તેમણે જ કહ્યું : 'પંદરેક રૂપિયા'.

મેં તેમને પંદર રૂપિયા આપી દીધા. તેમને અજબ લાગણી થઈ આવી. તેમણે જરા આનાકાની કરી પણ મેં તેમને સમજાવીને કહ્યું : 'પ્રભુ છે, મને વળી એ ગમે તે રીતે મોકલી આપશે.'

તે સાધુપુરુષ ચાલતા થયા ત્યારે તેમના મુખ પર સંતોષ અને આનંદના ભાવ હતા.

થોડા દિવસ બાદ મારા પર કોઈએ પચાસ રૂપિયા મોકલ્યા. તે સાધુપુરુષને આપ્યા તેથી ત્રણ ઘણાથી યે વધારે.

મને થયું, અને આજે પણ એ વાત માનું છું કે આપવામાં સદા સુખ છે. જે આપે છે તેની મૂડી ઘટતી નથી, પણ વધે છે. ઈશ્વર તરફથી તેને એક કે બીજી રીતે અનેકગણું મળે છે, મારો તો એ અનુભવ છે, એટલે માણસે હૃદયને જેટલું બને તેટલું ઉદાર ને વિશાળ કરવાની જરૂર છે. સમાજમાં જેમની પાસે છે—ધન, વિદ્યા, તપ. સંપત્તિ ગમે તે, તે તેની દ્વારા—જેની પાસે કાંઈ નથી, અથવા તો બહુ જ ઓછા પ્રમાણમાં છે—તેમને મદદરૂપ થવા લાગે, તો સૌને લાભ થાય ને સમાજનું આખું સ્વરૂપ બદલાઈ જાય. એવા સમાજમાં ભેદ—ભાવ, ધર્ષણ કે શોષણ ના જાગે, અને કોઈ કારણથી જાગે તો તરત દૂર થાય. આવો સમાજ સાચા અર્થમાં સુખી અને સમૃદ્ધ થાય.

મૌનમયી 'મા'ની શબ્દસંનિધિ

—પ્રો. તરલા દેસાઈ

'મા' જેવા પરમ સંતોની ઉપસ્થિતિ જ પરમ કલ્યાણકારક હોય છે, પણ જનકલ્યાણ માટે એમણે 'સ્લેટધારિણી' બનવા કરુણા કરી છે.

સ્લેટ પર વારંવાર 'મા'ને જુઓ, 'મા'ને નિહાળો' એમ લખી આપણને સ્વ-રૂપાભિમુખ કરે છે. સાથેસાથે આપણા દુન્યવી પ્રશ્નો, ભૌતિક સમસ્યાઓ, પીડાઓ, આધ્યાત્મિક ગૂંચો, વગેરેનાં હળવાં નિરાકરણો સ્લેટ પર સૂચવી, એ સર્વ સાધનામાર્ગના અંતરાયો છે એવું પ્રેમથી સમજાવી; પ્રાર્થના, પ્રણામ, મંત્ર—જપ, ધ્યાન જેને જે રુચે એ માર્ગે પ્રભુશરણે જવા પ્રેરે છે. 'મા'ની શબ્દસંનિધિ ઘણી વાર તો સાધકના જીવનનો દષ્ટિકોણ સમૂળગો બદલી નાખવા સક્ષમ બને છે. પણ અહમ્મરહિત 'મા' સ્લેટના આવા અપ્રતિમ પ્રભાવ માટે લખે છે: 'આ સ્લેટ પર એક પણ શબ્દ "મા" નથી લખતાં, પ્રભુને જે લખાવવું હોય તે લખે છે. દિવસે દિવસે સ્લેટ પૂજ્યશ્રીની વાહક શક્તિનું સ્વરૂપ ધરી રહી છે. વાણીથી પરમચેતનાનો સ્તર નીચે ઊતરતો હશે પણ કલમથી ઘૂંટાઈને વહેતું લેખન અર્કરૂપ હશે.'

'સ્લેટ હરિની! પેન હરિની! હાથ "મા"નો. પરમાત્માની ચેતનાશક્તિ "મા"ના શરીરના કોઈ એક વિશેષ અંગ દ્વારા પ્રગટવા માગતી હશે.' એમ લખતાં 'મા' હળવી પળોમાં લખે છે: 'આ સ્લેટમાં "મા" ડાહી ડાહી વાતો લખે છે. 'મા' જાણે પીએચડી!' પણ 'મા'ની સ્લેટનાં ગાંભીર્ય અને ગહનતા સમજનાર તો કહે જ છે કે. 'સ્લેટમાં ડહાપણ છે પણ એ

સામાન્ય નથી. ગીતાના સંદેશના પર્યાયરૂપ કે ઉપનિષદના નિયોડરૂપ છે. આ “મા”એ પરતત્વનું સંશોધન કરી, આત્મતત્ત્વ પ્રીછી લીધું છે. એક વાત તો ચોક્કસ કે, પ્રભુ તેમજ પ્રભુનિર્મિત સૃષ્ટિના પ્રત્યેક અંશ સાથે “મા”નો અનન્ય પ્રેમનાતો છે એટલે એમની સ્લેટ પર સહજ, સતત એમની સ્નેહધારા વહ્યા જ કરે છે, એ સ્નેહગંગામાં અવગાહન કરનારા ધન્ય બની જાય છે.’

આવાં પરમ કલ્પીશમયી ‘મા’નાં શબ્દામૃત સ્લેટ પરથી વહી જતાં હોય ત્યારે ‘મા’ની સંનિધિમાં જે હોય એ એને ઝીલી લેવા અવશ બને. ‘મા’નાં એ શબ્દામૃત નોટ કે ડાયરીમાં નોંધી એને મુદ્રિત સ્વરૂપમાં સાચવી શકાય. પણ ‘મા’ના શબ્દોનો સૌથી પ્રાણવાન અંશ એમના અધ્યાત્મની મૂક, શાંત, સૂક્ષ્મ, સહજ સુગંધ છે. જે એમના સમગ્ર ચૈતન્યસ્પંદરૂપે અનુભવાય છે, એની નોંધ કદી થઈ શકે નહીં, કોઈથીય થઈ શકે નહીં. છતાં કોઈ નાનકડા તરાપાથી મહાસાગર ખેડવા જાય એમ આ કલમ પરમ પૂજ્ય ‘મા’નાં અમૃતવચનોને એક નાનકડા સંકલનરૂપે પ્રગટ કરવા પ્રયત્નશીલ બની છે. અમદાવાદના ‘સત્યપથ’માં અને અંબાજીના ‘સ્વર્ગારોહણ’માં ઈશ્વરકૃપાથી પરમ વંદનીય ‘મા’ સર્વેશ્વરીના પુનિત સાન્નિધ્યમાં આવવાના ઘણા અવસરો પ્રાપ્ત થયા. એ અવસરોએ પ્રતીતિ કરાવી કે, ‘એક અપૂર્વ આત્મસત્તા પ્રભુપ્રેષિત સર્વ આયામોમાંથી પસાર થઈ, અધિક ને અધિક ઉજ્જવળ બની, જીવનને ઉલ્લાસનું પર્વ બનાવી સહજ સ્વ—રૂપમાં રમમાણ રહે ત્યારે તેમાંથી પ્રેમકરુણાનો જે અજસ્ર, અનરાધાર પ્રવાહ સતત પ્રસૂત થયા કરે છે તે એમની સંનિધિમાં આવનારને ભીંજવતો જ નથી, પ્રક્ષાલિત પણ કરે છે.’

પરમ પૂજ્ય ‘મા’ના સહજ સ્નેહની અનુભૂતિ બહુધા મૌનમય દર્શનરૂપે, તો ક્યારેક સ્લેટ પર ઝરતા શબ્દપ્રસાદરૂપે પ્રાપ્ત થઈ. કોઈ ને કોઈ ભક્તના માધ્યમના સૌજન્યથી વરસો સ્લેટ પર અંકાતા ‘મા’ના શ્રીશબ્દો આ સદ્ભાગી જીવની ડાયરીમાં નોંધરૂપે અને ‘શબ્દસંનિધિ’ પુસ્તિકારૂપે પ્રકાશિત પણ થયા. એ ‘શબ્દસંનિધિ’ પુસ્તિકાના કેટલાક અંશો ‘મા’ના શબ્દપ્રસાદરૂપે જિજ્ઞાસુઓ સમક્ષ ધરવાનું મન થાય, કે એમાં ‘મા’ની સમગ્ર ચેતનાના મુખરિત મૌનની સુગંધ છે, એટલું જ નહીં આપણા સર્વ કષાયોને દૂર હઠાવતી શુચિતા—પવિત્રતા અને પ્રસન્નતા છે.

‘સ્લેટધારિણી’ મા સર્વેશ્વરી લખે છે :

★ સ્લેટ! શ્રી હરિની આજ્ઞાંકિત સેવિકા! શ્રદ્ધાપ્રદાયક તત્ત્વ! શ્રી હરિ જ લખે છે. સત્ય જ લખાવે છે. ‘મા’ને શું?

★ ‘મા’ સ્લેટના આધારે જ અહીં રહે છે. સ્લેટ સેતુ છે.

★ જપનું સાધન હરિએ પકડાવ્યું છે તો હરિના શ્રી તનુનો આવિર્ભાવ ‘મા’ના પંચમહાભૂત તત્ત્વમાં થશે.

★ મંત્રજપથી આ શરીર રોગરહિત સંપૂર્ણ આરોગ્યસજ્જ થઈ જશે.

★ પ્રાર્થના અખંડ જન્મોજનમ રહે. મંત્રજપ શ્વાસ—પ્રાણ થઈ જાય.

★ ‘મા’ને કોઈ શોક નથી તો આનંદ પણ નથી. જે હરિ કરશે એમાં કલ્યાણ જ છે.

★ જેને સમજવું હોય તેને સ્વયં સાધના કરીને જ ઉપર ઊઠવું પડે.

★ કાળક્રમે સ્લેટ છૂટે, નોટ આવે, ફુલસ્કેપ આવે, ડાયરી આવે તેમ સ્થૂળ ધુંસરી પણ છૂટે ને સાધક સડસડાટ આગળ નીકળી જાય.

★ સમર્પણ પૂર્ણ હોય તો દેહ અલગ રહે જ નહીં, પ્રભુમાં સમાઈ જાય. પણ પ્રભુ આ દેહ દ્વારા કંઈક કરાવવા ઈચ્છતા હોય તો ભલે એ રહે.

★ પ્રાર્થના જ બધાં બંધ બારણાં ધીરે ધીરે ઉઘાડી દે.

★ પ્રભુએ સોંપેલું કામ કરીએ છીએ. ભાવ—પ્રતિભાવ પ્રભુ જાણે!

★ પૂજ્યશ્રી નથી એવું એક ક્ષણ પણ કદી લાગતું નથી.

★ ‘મા’ પાસે તો બે જ શબ્દ છે: પ્રેમ અને ક્ષમા અને હવે મૌન.

★ પ્રકાશદર્શનની અનુભૂતિઓ, વારંવાર નિતનવી પ્રેરણા પ્રસાદીનો અખંડ ધોધ વઘ્યા જ કરે છે.

★ દિવ્ય આકાશવાણી ‘મા’ને ભય નથી લાગ્યો. અખંડ આનંદ સાથે સ્વીકાર.

★ ‘મા’ હવે ધારતાં નથી, વિચારતાં નથી, પ્રાર્થતાં નથી, જે થાય છે તે સહજ થઈ જાય છે.

★ ‘મા’ દ્વારા કોઈ પરમ શક્તિ જ કામ કરે છે.

★ ‘મા’ સતત ખાલી જ હોય છે. કદી કોઈ વિચાર કે યોજના કરતાં નથી.

★ ‘પ્રભુ’— ‘સંત’ જેવા શબ્દોનાં વળગણોમાં ‘મા’ ફસાય તો ‘મા’ની કંપની ફડયામાં જાય.

★ ‘મા’ની ડાયરીમાં સત્ય અનુભૂતિ ઊતરે છે. એ લેખનવિલાસ નથી.

★ ‘મા’ રોજ પ્રણામ કરે છે તેથી જ તો ‘મા’ અખંડ આનંદસાગરમાં ડૂબકી માર્યા કરે છે.

★ ‘મા’ મોટા મોટા માણસોથી ડરીને રહે છે. પત્રકારોથી દૂર, સંતોથી દૂર, પ્રચારથી દૂર.

★ ‘મા’ને હરિની પદવીથી વિભૂષિત કરનાર અતિ શ્રદ્ધાળુ હોય છે. બાકી રમકડું શું કરે? ચાવી તો તમે જ આપો છો ને હરિ?

★ ‘મા’નું કંઈ જ નીપજતું નથી ને તેમાં આનંદ છે. પૂજ્યશ્રી ‘રાજાધિરાજ’ છે, ‘મા’ સામાન્ય પ્રજા.

★ ‘મા’ પ્રભુના હોલસેલ સ્ટોકીસ્ટ છે. ઉધારીનો ધંધો ધમધોકાર ચાલે છે.

★ દિવ્ય દૃષ્ટિનાં ગોગલ્સના બે લાભ: સંસારના તાપથી શીતળતા ને છાનામાના પ્રભુ—પ્રિયતમને નિરાંતે નિહાળ્યા કરવાના!

★ ‘મા’ની અલિપ્તા પાછળ રોષ નથી, ઉપરામતા પણ નથી. સહજ જ પ્રભુ એ અપાવી દે છે.

★ સંસારનાં સંતાપ જ નહીં, સંસાર ભસ્મીભૂત કરવા જ ‘મા’ પ્રેમ વહાવે છે.

★ જ્યારે જે થશે તે મંગલ!

★ પ્રેમ સર્વત્ર ખેંચે, શું પૂર્વ કે શું પશ્ચિમ!

★ હરિ રાહ જોઈને જ બેઠા હોય છે. ક્યારે ભક્ત બોલાવે ને હું દોડી જાઉં? ‘હા’ કહેતાં જ હરિ છે. ‘હરિ’ શબ્દ આખો બોલવો ન પડે.

વર્તમાનમાં જ રહો, બીજામાં રસ લો ને શાંત રહો

—જ્યોતિબેન થાનકી

(૧) વર્તમાનમાં જ રહો:—

જીવન તો નદીના વહેતા પાણી જેવું છે. નદીના પાણીમાં આપણે ઊભા રહીએ તો એટલી વારમાં કેટલું બધું પાણી વહી જાય છ! આમાં તાજગી છે. ચૈતન્ય છે. જીવનનું પણ આવું જ છે. આપણે ક્ષણ પહેલાં જે હતાં, તે ક્ષણ પછી હોતા નથી. ભલે સ્થૂલ રૂપે આપણને આ પરિવર્તન દેખાતું નથી, પણ એમાં ફેરફારો થતા જ રહે છે. આપણે અત્યારે જે છીએ તે ભૂતકાળમાં નહોતા. પણ મનુષ્યના નાનકડા મનમાં ભૂતકાળ સંગ્રહાયેલો હોય છે. તેને ભૂતકાળને વાગોળવામાં ભૂતકાળની પોતાની મહાનતાને ગાવામાં બહુ જ રસ પડે છે. ખાસ કરીને નિવૃત્ત માણસોને પોતાના ભૂતકાળની મહાનતાની વાતો બીજાને કહેવી ખૂબ ગમે છે, જ્યારે બીજાને એ સાંભળવામાં બિલ્કુલ રસ નથી હોતો, કદાચ માન મર્યાદા જાળવવા, આમન્યા રાખવા સાંભળી લે, પણ મનમાં તો એ ક્યારે બંધ થાય તેની રાહ જોતા હોય છે. આથી નિવૃત્તિમાં માણસે પોતાના ભૂતકાળને કદી પણ યાદ કરવો જોઈએ નહીં. એ સુખી થવાનો, સ્વસ્થ રહેવાનો પ્રથમ પાઠ છે. ભૂતકાળ ગમે તેટલો ભવ્ય અને મહાન હોય પણ એ વીતી ચૂકેલી વાત છે. એને કંઈ પકડી શકાતી નથી કે તેમાં પાછું જવાતું નથી. તેના પરિણામે હાથમાં અંતરમાં વર્તમાન સાથે મનોમન સરખામણી થતા દુઃખ થાય છે કે કેવા ભવ્ય

દિવસો હતા? અને જેને વાત કરવામાં આવે છે, એને પણ દુઃખી કરીએ છીએ. આથી વર્તમાનમાં જે સ્થિતિ છે, એનો સ્વીકાર કરવાનો, એને આનંદમય કેવી રીતે બનાવી શકાય તે માટેનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જો જીવનમાં શાંતિ જોઈતી હોય, સુખી થવું હોય તો ભૂતકાળનો ભાર ખંખેરી, ભવિષ્યની ચિંતાઓ દૂર કરી, પોતાની આંતરિક અને બાહ્ય સ્થિતિ પ્રમાણે વર્તમાનનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરી ચૈતન્યના નિરંતર વહેતા પ્રવાહમાં વહ્યા કરવું જોઈએ. તો નિત્યનૂતન તાજગી અને પ્રફુલ્લિતતા મળે છે.

(૨) બીજાઓમાં રસ લો ને શાંત રહો:—

અત્યાર સુધી તો નોકરી, જવાબદારીઓમાં બીજાઓ પ્રત્યે ધ્યાન આપવાનો સમય જ મળી શકતો ન હતો. પણ હવે નિવૃત્તિ પછી તો ઓફિસનો બધો જ સમય ફાજલ રહે છે. એ સમય દરમિયાન બીજાઓમાં રસ લેવો. એમને સહાય કરવી, મુશ્કેલીઓના સમયે હિંમત આપવી. આર્થિક માનસિક સહાય કરવી, ખબરઅંતર પૂછવા જવા—આ બધી પ્રવૃત્તિઓથી નિવૃત્ત જીવન ભર્યું ભર્યું અને આનંદમય તેમ જ સન્માનનીય બની જાય છે. જેઓ બીજાઓના જીવનમાં રસ લે છે, બીજાઓને મદદ કરે છે, તેમની આંતરિક શક્તિના ઝોતો ક્યારેય સૂકાતા નથી. એમનું જીવન ક્યારેય હતાશામાં સરી પડતું નથી. સ્વાર્થી અને સ્વકેન્દ્રી, માત્ર પોતાનો જ વિચાર કરનારા મનુષ્યોની દૃષ્ટિ સંકુચિત થઈ જાય છે. એમની ચેતનાનો પરિઘ નાનકડા અહં પૂરતો જ મર્યાદિત રહે છે. એમની આંતરિક શક્તિઓ બહાર પ્રગટતી નથી. સ્વાર્થ મનુષ્યોને સાચા મિત્રો કે જેમની પાસે દિલ ખોલીને વાત કરી શકે, તેવા મળતા નથી. એટલે તેઓ

એકલતાથી પીડાય છે. અને તેમનું પાછળનું જીવન દુઃખી બની જાય છે.

પરંતુ જેઓ નિઃસ્વાર્થ ભાવે બીજાના દુઃખમાં સહાય કરે છે. પોતાનાથી શક્ય તેટલી મદદ કરે છે. બીજાના જીવનને આનંદથી ભરી દેવા પોતાના તન, મન ને ધનનો ઉપયોગ કરે છે તેમનો તો આનંદ સહજપણે આપોઆપ મળે છે. એ માટે તેઓને કોઈ પ્રયત્ન કરવો પડતો નથી. કેમકે સૂક્ષ્મ જગતનો નિયમ છે કે વ્યક્તિ બીજાને જે આપે છે. તે પોતાને મળે છે. અને તે પણ અનેકગણું વધારે થઈને. ચેતનાની દૃષ્ટિએ અલગતા તો છે જ નહીં. આ રીતે નિઃસ્વાર્થ સેવાકાર્યો કરતાં કરતાં આનંદ તો મળે જ છે. પણ એ સેવાના ફળરૂપ પોતાની ચેતનાનો વિકાસ થાય છે. આંતરશક્તિઓ ખીલે છે અને જીવન સમૃદ્ધ અને ભર્યું ભર્યું બની જાય છે.

કદાચ નિઃસ્વાર્થ સેવાકાર્યો માટે શારીરિક શક્તિ ન હોય તો આવાં શુભકાર્યો જે કોઈ કરી રહ્યા હોય તેમને શુભેચ્છાઓ આપીને તેમના સદ્કાર્યોને બિરદાવીને પણ સહાય કરી શકાય. કોઈ આગળ વધવા પ્રયત્ન કરી રહ્યું હોય તો તેને પ્રોત્સાહન આપીને, માર્ગદર્શન ધરીને, તેનો ઉત્સાહ વધારી શકાય. કોઈ દુઃખમાં કે મુશ્કેલીમાં હોય તો સાંત્વના આપી શકાય. હિંમત આપી શકાય. આમાં કંઈ વધારે પડતી શક્તિ કે પૈસાની જરૂર પડતી નથી. પણ આવાં કાર્યોથી મન વિશાળ, હૃદય ઉદાર અને ચિત્ત પ્રસન્ન બને છે અને નિવૃત્તિકાળ આનંદમય બને છે.

★ વાણી રૂપી આભુષણ દિવ્ય અને ઉત્તમ પ્રકારનું છે એ કદી વિલાતું કે ઘસાતું નથી.

સાઈન લેન્ગ્વેજ (સાંકેતિક ભાષા)

—ડૉ. આઈ. કે વીજળીવાળા

એક યુવન અને યુવતી કોલેજના છેલ્લા વરસમાં એક જ વર્ગમાં અભ્યાસ કરતાં હતાં. વરસોથી મિત્ર એ બંને જણાં હવે એકબીજાને પ્રેમ કરવા લાગ્યાં હતાં. ધીરે ધીરે ગાઢ બનેલી મૈત્રીના પરિણામમાંથી નીપજેલ એ પ્રેમ હતો. એકબીજાને બરાબર જાણ્યા પછીનો એ પ્રેમ હતો. ઉછાંછળાંપણાની ઉંમર પસાર કરી ગયા પછીનો એ પ્રેમ હતો. એમાં ફક્ત દીવાસ્વપ્નો નહોતાં પણ ભવિષ્યની જિંદગી પસાર કરવા અંગેનાં વાસ્તવિક અને નક્કર સત્યોનો સમાવેશ થયેલો હતો. યુવતીનાં માતાપિતા ખૂબ જ અમીર હતાં, જ્યારે છોકરો ખૂબ જ ગરીબ. હંમેશાં બનતું આવ્યું છે તેમ યુવતીનાં માતા—પિતાએ ખૂબ જ વિરોધ કર્યો. સાચા પ્રેમી એવા બંને આ પ્રયંત્ર વિરોધ સામે રીતરસ ઝઝૂમ્યાં અને જીત્યાં પણ ખરાં. યુવતીનાં માતાપિતાએ હા પાડી. બંનેનું વેવિશાળ થઈ ગયું. એકબીજાનો સાથ નિભાવવાના વચન સાથે એમનો વેવિશાળનો પ્રસંગ પાર પડ્યો, તે દિવસે એ બંનેને જગત જીતી લીધું હોય તેવો આનંદ થયો.

બીજા જ અઠવાડિયે યુવકને પરદેશ આગળ ભણવા માટે જવાનું થયું. વિદાયની ક્ષણે બંને એકબીજાને ભેટીને ખૂબજ રડ્યાં. કાગળ લખવાના અને ફોન કરતા રહેવાના વચન સાથે બંને છૂટાં પડ્યાં. આંખોમાં આંસુ વચ્ચેથી વિમાન તો નહોતું

દેખાતું છતાં ક્યાંય સુધી એને વિદાય આપવા આવેલી યુવતીએ આકાશ તરફ આવજો કર્યા જ કર્યું.

યુવક પરદેશ જઈને પોતાના અભ્યાસમાં લાગી ગયો. યુવતીએ પણ પોતાના શ્રીમંત પિતાની ઓફિસમાં થોડું થોડું ધ્યાન આપવાનું શરૂ કર્યું. એક દિવસ સાંજે ઘરે પાછા ફરતી વખતે એ યુવતીની કારને અકસ્માત નડ્યો. ઘરની નજીકના જ વળાંક પાસે એની કાર બે-ત્રણ ગડથોલિયાં ખાઈ ગઈ. એ યુવતી બેભાન બની ગઈ. જાગી ત્યારે કોઈ હોસ્પિટલના બિછાને સગાંવહાલાંઓ વચ્ચે ઘેરાઈને પડી હતી. બધાની આંખોમાં આંસુ જોઈને પોતે ગંભીર રીતે ઘવાઈ છે એની એને ખાતરી પણ થઈ ગઈ. પોતાની મમ્મીને ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડતી જોઈને એ એને સાંત્વન આપવા ગઈ. પણ એના હોઠનો માત્ર ફફડાટ થઈને રહી ગયો. એમાંથી શબ્દો ન નીકળી શક્યા. એ જ સમયે એને એ પણ ખ્યાલ આવ્યો કે એ એની મમ્મીને રોતાં જોઈ શક્તી હતી પણ એનો અવાજ નહોતી સાંભળી શક્તી. એને ખાતરી થઈ કે એ મૂંગી અને બહેરી થઈ ગઈ હતી.

એ યુવતી આ વરવી વાસ્તવિકતાથી બિલકુલ ભાંગી પડી. દવાખાને ઘરે પાછા ફર્યા પછી દિવસ-રાત રડવા સિવાય એ બીજું કંઈ પણ ન કરતી. આ સમયગાળામાં પેલા યુવકે વારંવાર ફોન કર્યા. ઢગલાબંધ પત્રો લખ્યા પણ કોઈએ એને કંઈ પણ જણાવ્યું નહીં. બસ, યુવકે કાગળ પર ઢોળેલ હૃદયોર્મિઓને એ યુવતી પોતાના રૂમમાં પડી આંસુથી ધોયા કરતી. દિવસમાં સેંકડો વખત એ એનો કાગળ વાંચતી પણ જવાબ ન લખતી.

પોતે બહેરી અને મૂંગી થઈ છે અને પોતાની જિંદગી બરબાદ થઈ ગઈ છે, હવે પેલા યુવકનું જીવન પણ શું કામ બગાડવું એવું જ એ વિચાર્યાં રતી. થોડા દિવસ સુધી પોતાના નિર્ણય અંગે વિચાર કર્યા પછી એણે એને અમલમાં મૂકી જ દીધો. યુવકને આ અંગેનો કાગળ લખી નાંખ્યો અને વેવિશાળની વીંટી પણ પાછી મોકલી દીધી. પોતે એના પાછા આવવાની રાહ જોઈને કંટાળી ગઈ છે એટલે સંબંધ તોડી નાખે છે એવું લખી નાંખ્યું. યુવકે એ સિવાય બીજું કંઈ કારણ છે કે કેમ એ જાણવા ઢગલો પત્રો લખ્યા અને ઘણા બધા ફોન કર્યા પણ એ યુવતી કે એના સગા કોઈએ પણ જવાબ ન આપ્યો.

પોતાની દીકરીને દિવસ-રાત લોહીના આંસુએ રડતી એનાં માતાપિતાએ રહેવાનું સ્થળ બદલી નાંખવાના સંકલ્પથી બીજા શહેરમાં ઘર લઈ લીધું. કદાચ વાતાવરણ બદલાય તો પોતાની દીકરી આઘાતમાંથી બહાર આવે એવી એમની ધારણા હતી.

યોગાનુયોગ એ નવા શહેરમાં પેલી યુવતીને સાઈન લેન્ગ્વેજ (સાંકેતિક ભાષા) શીખવાનો મોકો મળી ગયો. આ ભાષામાં હાથ-મોંના ઈશારાઓ વડે બહેરાં-મૂંગાં લોકો વાતચીત કરી શકે છે. પોતાના પ્રેમીને સાવ ભૂલી જવાના ઈરાદા સાથે એણે પોતાની જાતને આ ભાષા શીખવાના કામમાં રીતસર ડૂબાડી જ દીધી.

એક દિવસ જૂના શહેરમાં રહેતી એ યુવતીની બહેનપણીએ આવીને જણાવ્યું કે પેલો યુવક પરદોશથી ભણીને આવી ગયો છે અને એ લોકો ક્યાં જતાં રહ્યાં એની પૂછપરછ કરે છે.

ઓક્ટોબર : ૨૦૧૫

૪૩

મૂંગીબહેરી બની ગયેલી યુવતીએ પોતાના અંગે કંઈ પણ કહેવાની ના પાડી રડતાં રડતાં પોતાની બહેનપણીને વિદાય કરી. એ દિવસે વરસોથી જેના પર ભીંગડું વળી ગયેલું એવો એનો જખમ ફરીથી ઉતરડાઈ ગયો એવું એવું એને લાગ્યું. એ ખૂબ જ રડી. એકાદ વરસ એમ જ પસાર થઈ ગયું. પેલા યુવક તરફથી કે એ યુવતીની બહેનપણી તરફથી કોઈ જ સમાચાર આ દરમિયાન એને મળ્યા નહોતા.

બરાબર એક વરસ પછી એક રવિવારની સવારે એ યુવતીની બહેનપણી અચાનક આવી પહોંચી. એના હાથમાં આમંત્રણનું કાર્ડ હતું. પેલા યુવકનાં લગ્નનું એ કાર્ડ હતું. કાર્ડના કવર પર ‘મંગલ પ્રણય’ અને સાથે પેલા યુવકનું નામ જોઈને એની આંખમાં પાણી આવી ગયાં. સમયે એની કૂર થપાટ ન મારી હોત તો આજે આ પોતાના લગ્નની કંકોતરી જ હોત ને? એવું વિચારતાં એણે પરબીડિયું ખોલ્યું. કન્યાનું નામ વાંચતાં જ એનાં બધાં જ બંધન તૂટી ગયાં. એનાથી ધુસ્કો નંખાઈ ગયો. આંખમાંથી આંસુની ધાર વહી નીકળી. પણ એના ચહેરા પર આ વખતે દુઃખની રેખાઓ નહોતી. કન્યાના નામની જગ્યાએ એનું પોતાનું નામ લખેલું હતું!

અકલ્પનીય એવી ઘટનાથી એ ચક્તિ થઈ ગઈ. એણે પોતાની બહેનપણી તરફ જોવા માથું ઊંચું કર્યું. જોયું તો પેલો યુવક એની બહેનપણીની પાછળ જ ઊભો હતો! યુવતી સાથે નજર મળતાં જ એણે સાઈન લેન્ગ્વેજના ઇશારાથી પૂછ્યું, ‘કેમ છો?!

૪૪

અધ્યાત્મ

આંસુની ધારા વચ્ચે યુવતીએ પણ ઇશારાથી જવાબ આપ્યો. ‘તું કેમ છો? ક્યાં હતો આ એક વર્ષ?’

ઇશારાથી જ યુવકે જવાબ આપ્યો કે, ‘તને મળવા માટે આતુર હતો. પણ આ સાઈનલેન્ગ્વેજ શીખતાં એક વરસ થયું! તને મારે એવું જણાવવું હતું કે મોઢેથી બોલાતી ભાષા હોય કે ઇશારાની, પ્રેમની ભાષા તો એક જ હોય છે—દિલની! હું તને ખૂબ જ ચાહું છું. અને ગાંડી! અવાજ જતો રહેવાથી કે કાન જતા રહેવાથી શરીર કદાચ પાંગળું થાય, કાંઈ પ્રેમ થોડો પાંગળો થઈ જાય છે? તારો અવાજ હું બનીશ. તારા કાન પણ હું બનીશ, કારણ હું તને ખરેખર ખૂબ જ ચાહું છું!’ આટલું કહીને એણે વેવિશાળની વીંટી ખિસ્સામાંથી કાઢી યુવતીની આંગળીમાં પહેરાવી દીધી. પછી બંને એરબીજાને ભેટીને ઢગલો થઈ ગયાં. યુવક, યુવતી અને એની બહેનપણી ત્રણેયની આંખમાંથી જાણે પ્રેમના પવિત્ર સ્પર્શથી દિવ્ય બનેલી અશ્રુધારા વહેતી હતી!

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૩૭૪૭૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃપણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્સ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

મહામંત્ર ‘પ્રજ્ઞાનં બ્રહ્મઃ’

—અશોક શર્મા

માનવ સભ્યતાના ઇતિહાસ પર દૃષ્ટિપાત કરીશું તો ઘણા માઈલ સ્ટોન જોવા મળશે. જેમ કે જંગલમાં અને ગુફામાં જીવતો આદિ માનવ, ખેતી અને પશુપાલન કરતો ગ્રામ્ય માનવ, નગર સંસ્કૃતિને વિકાસાવીને સગવડ ભોગવતો માનવ, અનેક જાતિ-સંપ્રદાયોમાં કે રાજ્યો અને રાષ્ટ્રોમાં વિભાજિત થયેલો માનવ, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના વિકાસની હરણફાળ ભરતો માનવ અને છેલ્લે અંતરિક્ષની વાટે ઉડાન ભરતો માનવ! માનવતા એક રસપ્રદ વળાંક પર ઊભી છે. નોલેજ સોસાયટી, વાસ્તવમાં આ જ્ઞાનયુગ નથી પણ માહિતીયુગ છે. ઐતરેયોપનિષદનો મહામંત્ર ‘પ્રજ્ઞાનં બ્રહ્મઃ’ એક નવો જ સંદર્ભ આપે છે. આપણે જોયું કે જેને પ્રજ્ઞા અથવા જ્ઞાન કહીએ છીએ તે માનવ ચેતનાની સોળ જુદી જુદી ક્ષમતાનો સંપૂર્ણ છે. આ શક્તિઓને હજુએ આપણે પૂરેપૂરી ઓળખી શક્યા નથી. બીજાં હજારેક વર્ષોના તપ પછી કદાચ તેનો પૂરેપૂરો તાગ મેળવી શકાય, તેવું બને.

માણસના તમામ ક્રિયાકલાપોનો એક જ ઉદ્દેશ છે, સુખ! સુખ એટલે શું? એક ભૂખ્યા માણસ માટે રોટલો સુખ છે, તો તરસ્યા માટે એક પ્યાલો પાણી. એક કલાકાર માટે અભિવ્યક્તિની પૂર્ણતા સુખનો પર્યાય છે. વેપારી માટે ધનદોલત, તો કોઈ રાજવી માનવી માટે સત્તા એ સુખની

સરવાણી છે. આમ જુદા જુદા માણસ માટે સુખ—સંતોષની પરિભાષા જુદી જુદી છે. વળી એક માણસ માટે પણ સમયાંતરે સુખની વ્યાખ્યાઓ બદલાતી રહે છે. ઉપનિષદ્ધકાર માનવ ઉપલબ્ધિઓને પરા અને અપરા વિદ્યા અથવા વિદ્યા અને અવિદ્યા એવા બે ભાગોમાં વહેંચે છે. કઠોપનિષદના ઋષિએ આ વાતને શ્રેય અને પ્રેયનાં બે પલ્લાંમાં મૂકીને બહુ જ માર્મિક રીતે રજૂ કરી છે. સૌથી શાશ્વત સુખ કયું? આ પ્રશ્નનો ઋષિનો ઉત્તર આવો હશે, ‘જ્ઞાન—વિજ્ઞાનની વેદી પર થયેલી નિર્વ્યાજ સંવેદનાઓ સુખનો શાશ્વતી માર્ગ છે.

રચનાત્મકતા, શાંતિ અને સંવાદિતા એ ત્રણ જીવનમૂલ્યોનો સરવાળો એટલે શાશ્વતી સુખ. સ્વાર્થ વિના માણસ જ્યારે કોઈ રચનાત્મક કાર્યમાં જોડાય છે, ત્યારે તેના આનંદની અનુભૂતિ જુદી જ હોય છે. માનવની વૈજ્ઞાનિક ઉપલબ્ધિઓ સુખ કરતાં સંઘર્ષનું કારણ બની રહી છે. કોઈએ ખરે જ કહ્યું છે કે માણસ ચંદ્ર પર જઈ પહોંચ્યો છે અને કાલે કદાચ મંગળ પર ઉતરાણ કરશે પણ હજુએ તે પાડોશીના હૃદય સુધી નથી પહોંચી શક્યો! વૈજ્ઞાનિક જાણકારી દ્વારા મશીનો બનાવી શકાય, પણ એ સદુપયોગની કેળવણી તો સમજણ દ્વારા જ સિદ્ધ થાય. માહિતી અને જ્ઞાનનો આ પાયાનો તફાવત. પંચમહાભૂતોમાંથી જન્મતા જીવ સમુદાયોનો ઉલ્લેખ કરીને ઐતરેયોપનિષદના ઋષિ કહે છે કે આ બધાનો મૂળાધાર પ્રજ્ઞાનરૂપી પરમાત્મા છે, તેવી સભાનતા એ જ જ્ઞાન. કણે કણે વિલસતા કૃષ્ણનું દર્શન એ જ જ્ઞાન! જેનું મન આવી ભગવદ્વૃત્તિથી પુષ્ટ થયું હોય એ પુષ્ટિમાર્ગી! આટલું

ઓક્ટોબર : ૨૦૧૫

૪૭

સમજાઈ જાય ત્યારે નરસૈંયો ગાઈ ઊઠે, ‘વૈષ્ણવજન તો તેને રે કહીએ જે પીડ પરાઈ જાણે રે!’ જે મારો અને તારો એવો ભેદ કરે એ જ્ઞાન નથી, અજ્ઞાન છે. જે બીજા પર શાસન કરતાં કે તેનું શોષણ કરતાં શીખવે એ સંસ્કૃતિ નથી, વિકૃતિ છે. જ્યાં દ્વેષ, ઈર્ષ્યા, અહંકાર અને લોભ જેવા કાંટાઓ ડગલે ને પગલે પથરાયેલા હોય તે ધર્મનો પથ નથી, અધર્મની અંધારી ખાઈ છે. કમનસીબે આપણે અવળા અર્થો ગાંઠે બાંધ્યા છે. જેનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે સુખનાં સંશોધનોની ભરપાળ વચ્ચે પણ બાપડો માણસ દુઃખી અને તણાવ ગ્રસ્ત છે. ઋષિએ વાળી આપેલ દવાનું પડીકું ગજવામાં જ છે, એક વાર ખિસ્સું ફંફોસીને તો જો મનવા!

★ રૂપિયા જેટલા રોકીશું.....તો ફક્ત થોડાક સરવાળા સાથે પાછા મળશે.
“સુખ” ને થોડું રોપીશું.....તો ગુણાકાર સાથે હંમેશા વધતું રહેશે.

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

શ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

૪૮

અધ્યાત્મ

‘ૐ શ્વાસ’

—નારાયણ કે. ભાલોડિયા

શ્વાસોચ્છવાસની ક્રિયાને આપોઆપ થતો ઈશ્વરના અખંડ જપચક્ષ અથવા અજપાજપ કહે છે. આ હિસાબે શ્વાસોચ્છવાસ સિવાયના બધા પ્રકારના જાપ, કે જેને આપણે આયોજનપૂર્વક જપીએ છીએ તેને જપાજપ કહે છે.

આ જપાજપ બાબતે કેટલાક વિદ્વાનો કહે છે કે સ્નેહી સાથે લેતી દેતીનો હિસાબ કરવાનો હોય જ નહીં, જો ઈશ્વરમાં ખરેખર શ્રદ્ધા જ હોય, તો કેટલા જપ કર્યા? કેટલી માળા કરી? તેના લેખાંજોખાં કરવાનાં હોય જ નહીં.

જો આપણે નાક દ્વારા થતી શ્વાસોચ્છવાસની ક્રિયામાં ધ્યાન દઈએ, તો શ્વાસ લેતી વખતે ૐ જેવો...અને ઉચ્છવાસ છોડતી વખતે શ્રી જેવો...અવાજ ઉત્પન્ન થતો હોવાનો અનુભવ થાય છે. મતલબ કે : શ્વાસોચ્છવાસ...એ ૐ—શ્રીનો સતત ચાલતો જાપ છે. તેમાં ૐ...એટલે ઈશ્વર અને શ્રી...એટલે સંસાર...

શ્વાસ (ૐ)ની હવાને શુદ્ધ (પવિત્ર) કરવામાટે નાકની બહુ અદ્ભુત વ્યવસ્થા છે. દાખલા તરીકે નાકના બંને નસકોરાં ઉપરની તરફના બદલે નીચેની તરફ ખૂલે છે, તેથી કોઈ પદાર્થ સીધો જ નાકમાં પડી શકતો નથી. બંને નસકોરાંના આગળના ભાગે, મોટા વાળ હોય છે, જેથી શ્વાસમાં લેવાતી હવાના રજકણો અને જંતુઓ, વાળ દ્વારા રોકાઈ જાય છે.

નસકોરાના પાછળના ભાગે સૂક્ષ્મવાળ હોય છે, જે સાવરણીની જેમ આપોઆપ સતત વીંઝાતા રહે છે. આના લીધે શ્વાસમાં રહેલા રજકણો અને જંતુઓ પાછા ફેંકાઈ જાય છે. તેનાથીયે પાછળના ભાગે, ચીકણો રસ (લીંટ) ઝરે છે, જેમાં શ્વાસના રજકણો અને જંતુઓ ચોંટી જાય છે. આ રીતે શ્વાસ (ઊં)ની હવા શુદ્ધ (પવિત્ર) થાય છે.

એટલું જ નહીં નસકોરાના પાછળના ભાગની છતમાં લોહીની પુષ્કળ નળીઓ આવેલી હોય છે. જેનાથી શ્વાસની હવા ગરમ થાય છે. આ રીતે શ્વાસ (ઊં)ની હવા શુદ્ધ અને ગરમ બનીને જ ફેફસામાં જાય છે, જેથી રોગનો ભય તદ્દન ઘટી જાય છે.

શ્વાસ (ઊં) માત્ર શુદ્ધ અને ગરમ થઈને ફેફસામાં જાય...એટલું જ પૂરતું નથી. તે શ્વાસ (ઊં)માં ભરપૂર ઓક્સિજન પણ હોવો જોઈએ...મતલબ કે ઓમ્ (ઊં—શ્વાસ)...બિન્દુ (ઓક્સિજન) સહિત હોવો જોઈએ.

માણસની તમામ કામનાઓ (ઈચ્છાઓ)માં સૌથી મોટી કામના (ઈચ્છા) જીવંત રહેવાની છે. આ કામનાને પૂરી કરનારો ઓક્સિજનયુક્ત શ્વાસ (બિન્દુસહિત ઊં) છે. તેથી જ આ શ્વાસ (ઊં) કામદં પણ કહેવાય છે.

એવી જ રીતે માણસના તમામ ભયોમાં સૌથી મોટો ભય કાયમી મોક્ષ (મૃત્યુ)નો છે. આવો કાયમી મોક્ષ (મૃત્યુ) આપનારો ઓક્સિજનવિહીન શ્વાસ (બિન્દુ સહિત ઊં) છે. તેથી જ આ શ્વાસ (ઊં) મોક્ષદં પણ કહેવાય છે.

કવિ પણ કહે છે કે : સમજદાર (યોગિન:) માણસો કાયમ માટે (નિત્ય), ભરપૂર ઓક્સિજનવાળા શ્વાસ (બિન્દુસહિત ઊં)નો જ આગ્રહ રાખે છે (ધ્યાયન્તિ). કારણ કે ઓક્સિજનયુક્ત શ્વાસ (બિન્દુસહિત ઊં)નો જ માણસની જીવંત રહેવાની ઉત્તમોત્તમ ઈચ્છાને પૂર્ણ કરે છે...એટલે કે કામદં છે. પરંતુ ઓક્સિજનવિહીન શ્વાસ (બિન્દુસહિત ઊં) તો કાયમી મોક્ષ (મૃત્યુ) આપનાર છે...એટલે કે મોક્ષદં છે.

સમજદાર માણસો તો ઓક્સિજનયુક્ત શ્વાસ (બિન્દુ સહિત ઊં)નું જ ખૂબ ખૂબ સ્વાગત કરે છે (નમો નમઃ)

શ્લોક

ઊંકારં બિન્દુ સંયુક્તં
નિત્યં ધ્યાયન્તિ યોગિનઃ।
કામદં મોક્ષદં ચૈવ
ઊંકારાય નમો નમઃ ॥

દરેક વ્યક્તિ તંદુરસ્ત યૌવન સંપન્ન રહેવાની સાથે અને દેખાવાની સાથે...ઘણા વર્ષો સુધી ઊં—શ્રીનો અનુભવ કરતી રહે તેવી...ઈશ્વર પાસે પ્રાર્થના છે.

નોંધ : મંત્રજપની માળા અંગેના વિધાન સાથે ભલે આપણે સંમત ન થઈએ, પરંતુ ઊં શ્વાસની તેમની વાત ખૂબ ઉપયોગી છે.

આ પ્રમાણે તેનો અનુભવ સાધકો ને વાંચકો કરે, તેવી વિનંતી છે. (તંત્રી)

મારી હરિદ્વાર યાત્રાની સાથે સાથે
પ્રભુ કૃપાના પ્રસંગો

—કનુભાઈ ઝિંઝુવાડિયા

પરમ વંદનીય મા તો દર વર્ષે હરિદ્વાર જાય છે જ, પણ તેઓશ્રીની ઉપસ્થિતિમાં હરિદ્વાર જવાનો મારો આ પહેલો પ્રસંગ હતો.

પ્રભુ સૌનું ધ્યાન રાખે છે.

તા.૯ માર્ચે શ્રી ટાયરમાં રિઝર્વેશન કરાવ્યાથી એક જ કેબિનમાં મને પ્રભુભાઈ જેવા સાધકનો મેળાપ કરાવી દીધો એટલું જ નહીં પરંતુ છ સીટની કેબિનમાં અમદાવાદથી આબુરોડ સુધી લગભગ ચાર કલાકના પ્રવાસ દરમ્યાન અમે ફક્ત બે જ હતા. એ જ પ્રમાણે તા. ૧૦ માર્ચે સવારના ગાઝિયાબાદથી હરિદ્વાર સુધી સવારના લગભગ છ થી ૬.૩૦ કલાકનાં પ્રવાસ દરમ્યાન પણ કેબિનમાં અમે બે જ હતા. ચાલુ ટ્રેઈને પણ પ્રણામ કરવાની સુવિધા થઈ ગઈ. પ્રભુની કેવી કૃપા? તા. ૯ માર્ચે આબુરોડથી ગોહિલભાઈ તથા હસુબેન, રાજકોટવાળા ચંદ્રકાંતભાઈ પંડ્યા તથા તેમનાં પત્ની ચડેલ તેથી પ્રભુભાઈ વચ્ચે વચ્ચે તેમની પાસે જઈ આવતા.

શ્રી ટાયર એ.સી.કોચમાં થોડે દૂર અમદાવાદવાળા રંજનબેન ઠાકર અને એમેરિકાથી આવેલ બે બહેનો હતાં. રંજનબેને તા. ૯ માર્ચની સવારે અમારી પાસે આવી મેથીનાં ઢેબરાં (થેપલાં) ખાવાનો આગ્રહ કર્યો. પછી પ્રભુ વિષે તથા પૂ.મા વિષે થોડી વાતો કરી. તેમણે કહ્યું કે, ‘ઘણાં વર્ષો પહેલાં યોગેશ્વરજીએ મને

ટોકેલ કે તમે જે તે વ્યક્તિનાં ઘરની કરેલી રસોઈ કેમ આરોગો છો? તેમની સ્વચ્છતા કેવી હોય? તેમના સંસ્કાર કેવા હોય? તેમનાં આચાર—વિચાર કેવા હોય? તેથી તેમના ઘરનું આરોગવાથી આપણા મન અને વિચારો ઉપર પણ તેની વિપરીત અસર થાય.’ તેમણે કહ્યું કે, ‘ત્યાર બાદ મેં કદી અન્ય વ્યક્તિના ઘરનું આરોગ્યું નથી.’

આજકાલ બહાર નાસ્તો કરવાની, જમવાની, જે પ્રથા ચાલુ થઈ છે તે સામે મહાત્માની આ વાત એક સાધકે વિચારી અનુસરવા જેવી છે. એક સમય એવો હતો કે રસ્તા ઉપર લારીએ ઉભાં ઉભાં પાણી—પુરી, ભેળપુરી, ભેળ ખાવી તેમજ રેસ્ટોરંટ પાસે ગોઠવેલી ખુરશીઓ ઉપર રાત્રે બેસી આઈસક્રીમ, પાઉં—ભાજી કે અન્ય વાનગીઓ આરોગવાની વાત તો બહુ જ દૂર રહી, પરંતુ રસ્તા ઉપર ચાલતાં—ચાલતાં શીંગ—દાળિયા કે શીંગ—રેવડી જેવી વસ્તુ ફાકતા જવું તે પણ એક જાતની અસભ્યતા ગણાતી. ક્યાં એ સંસ્કારો અને ક્યાં આજે બહાર જમવાની ઘેલછા?

તા. ૧૦ મીએ હરિદ્વાર પહોંચ્યા. રીક્ષામાં આર્યસમાજ ગયાં. ત્યાં ગયા પછી જાણ થઈ કે અગાઉથી જાણ કરેલ હોવાથી સૌને ક્યાં ઉતરવું તે લગભગ નક્કી જ હતું. મેં તો આવી કોઈ જાણ કરેલ નહીં. પરંતુ ગોહિલભાઈએ મને આશ્વાસન આપતાં કહ્યું, ‘તમે મુંઝાતા નહીં’ અહીં આર્યસમાજમાં જ બેસો. કાંઈક વ્યવસ્થા થઈ જશે. હસુબેન તથા મધુબેનને ખબર હતી કે હું એકલો જ છું. સંજોગવસાત સુરતથી પ્રવિણભાઈ સોરઠિયા અને તેમનાં પત્ની હરિદ્વાર બે દિવસ પહેલાં આવી ગએલ અને આર્ય—નિવાસની પાસે જ ગંગા—કિનારે જ મહાવીર વૈશ્ય

ધર્મશાળામાં ઉતરેલ. અને ત્રણ બેડની રૂમમાં તેઓ બે જ હતાં તે વાતની હસુબેનને જાણ થતાં તેમનાં પ્રયત્નથી મારું રહેવાનું તેઓની સાથે ગોઠવાઈ ગયું અને તે પણ આર્ય-નિવાસની તદ્દન પાસે જ અને ગંગા-કિનારે. અન્ય ભક્તો જુદી-જુદી જગ્યાએ ઉતરેલ જે આર્ય-નિવાસથી થોડી દૂર હોવાથી અને સત્સંગની બેઠકો આર્ય-નિવાસમાં મોડી રાત સુધી થતી હોવાથી અનુકૂળતા ન થતાં ત્રણ-ચાર દિવસમાં આર્યનિવાસની પાસે જ આવી ગયાં. જ્યારે મારું પ્રથમથી જ આર્ય-નિવાસ પાસે જ પ્રવિણભાઈ સાથે ગોઠવાઈ ગએલ, એ પણ પ્રભુની કૃપા જ હતી.

મારો હરિદ્વાર જવાનો મુખ્ય હેતુ દેવ-પ્રયાગ મહાત્માશ્રીની સાધના કુટિરનાં દર્શન કરવાનો અને દશરથાયલ જવાનો હતો. તે માટે મૂળચંદભાઈ દશરથાયલ આવવા સંમત થયા. પૂ.માએ સંમતિ પણ આપી. પ્રસાદ આપ્યો, માળા પણ આપી પણ હજી આર્ય-નિવાસથી થોડું જ ચાલ્યા હોઈશું ત્યાં સ્નેહલભાઈ દ્વારા પૂ.માએ કહેવડાવ્યું કે, અમારે દશરથાયલ ન જતાં દેવ-પ્રયાગ જઈ પાછાં ફરવું તેથી અમે પ્રથમ હરિદ્વારથી રીક્ષામાં ઋષિકેશ ગયા. ત્યાં ફર્યા, દર્શન કર્યા, રાત્રે દેવકીભાઈની ધર્મશાળા જોવા ગયા પરંતુ પ્રકાશ થોડો જ, લગભગ અંધારું જ હોવાથી સંતોષકારક ધર્મશાળાનું નિરીક્ષણ ન થયું. ત્યાંથી ઘાટ ઉપર ગંગામાં હાથ-પગ ધોયા, માથે પાણી ચડાવ્યું. સવારે ધર્મશાળામાંથી દેવપ્રયાગ જવા માટે રસ્તા ઉપર નીકળી થોડું જ ચાલ્યાં હોઈશું ત્યાં એક ભાઈ બાઈક ઉપર અમારી પાસે આવ્યા અને પૂછ્યું, તમારે ક્યાં જવું છે? અમે કહ્યું, 'દેવપ્રયાગ.' તેમણે અમને તેમની સાથે આવવા કહ્યું અને એક ટેક્ષીમાં બેસી જવા

કહ્યું. પ્રભુની કેવી કૃપા? તે ભાઈ ટ્રાવેલીંગ એજન્ટ હશે તેમ લાગ્યું પણ અમારા માટે તો એક દેવ-દૂત જેવા હતા. નહીં તો અમને 'દેવપ્રયાગ' જવાનું વાહન ક્યારે મળત? શું આ પ્રભુની કૃપા ન હોતી? દેવપ્રયાગમાં અલકનંદા-ભગિરથીના સંગમ ઉપર સ્નાન કર્યું. બન્ને નદીઓનો સંગમ અદ્ભુત છે. બન્ને નદીઓના પ્રવાહ અનિમેષ જોયાં જ કરવાનું મન થાય. ત્યાર બાદ શાંતાશ્રમનાં દર્શન કર્યાં જ્યાં પ્રભુનાં પાવન પગલાં પડેલ અને સાધના કરેલ. બપોરે બસમાં ઋષિકેશ અને ત્યાંથી બીજી બસમાં સાંજે હરિદ્વાર પાછાં ફર્યા.

—: પૂ.માનો હાસ્યનો ફ્વારો :—

રાત્રિની બેઠકમાં પૂ.શ્રીમા અને પ્રભુનાં પ્રસંગોનું વાંચન થતું તથા પ્રભુનાં પરદેશનાં પ્રવચનોની વિડિયો ફિલ્મ બતાવવામાં આવતી. આ બેઠકમાં પૂ.મા શ્રી વાંચન દરમ્યાન પ્રસંગોપાત રમુજી ટૂંકા દ્વારા હાસ્ય રેલાવતાં જ રહે. આશ્ચર્ય તો એ થતું કે કોઈ પણ પ્રસંગને અનુલક્ષીને આવાં રમુજી રંગ-છાંટણાં છાંટવાનું પૂ.માને તાત્કાલિક કેવી રીતે સ્ફૂર્તું હશે!

પ્રભુકૃપાથી દેવપ્રયાગની યાત્રા સાથે સાથે મસુરીનાં દર્શનનો લાભ પણ અનાયાસે મળી ગયો. દેવપ્રયાગની યાત્રા માટે મને જો મૂળચંદભાઈનો સાથ ન મળ્યો હોત તો કદાચ હું દેવપ્રયાગ જઈ ના શક્યો હોત. મારી રેલ્વેની સરવીસ દરમ્યાન અગાઉ બે વખત હું હરિદ્વાર, ઋષિકેશ ગએલ પરંતુ પૂ.શ્રીમાનું સાન્નિધ્ય અને ભક્તોનો સંગ હોય તેવો આનંદ થોડો આવે?

તા. ૧૦-૦૩-૧૫ થી ૩૧ માર્ચ સુધી હરિદ્વાર અને ૧ એપ્રિલથી ૨૫ એપ્રિલ સુધી અંબાજી સ્વર્ગારોહણ મળી કુલ ૪૭ દિવસ ખૂબ જ આનંદમાં ગયા. સ્વર્ગીય આનંદ માણ્યો. તા. ૧૧

ઓક્ટોબર : ૨૦૧૫

૫૫

એપ્રિલ થી તા. ૨૫ એપ્રિલ, પંદર દિવસ પ્રભુ કૃપાથી સ્વર્ગારોહણમાં 'મૌન' રહેવાનું બન્યું. ગયા વર્ષે પણ પૂ.માશ્રીનાં પરદેશ પ્રસ્થાન પછી હું અંબાજી ગએલ ત્યારે ૧૨ દિવસ મૌનમાં રહેલ.

પ્રભુ, આપશ્રીનો ખૂબ-ખૂબ ઉપકાર. આપશ્રીની કૃપાદૃષ્ટિથી મને દેવપ્રયાગ અને મસુરીનાં દર્શનનો લાભ મળ્યો. નહીં તો વળી અમે મસુરી ક્યારે જાત? ખરેખર યાત્રા દરમ્યાન અમારા સહાયક બની આપશ્રીએ એક સ્વજનનું બિરુદ યથાર્થ કરી બતાવ્યું. કોઈપણ જાતની મુશ્કેલી વગર અને નિર્વિઘ્ને અમારી યાત્રા અતિ આનંદપૂર્ણ રહી તે બદલ આપશ્રીનો ખૂબ-ખૂબ આભાર. અમારી ઉપર આપશ્રીની કૃપા સદાય વરસતી રહે એવી પ્રાર્થના.

Thank you. Thank you so much Prabhu.
Thank you, so much.

—: ચૂટેલાં પૂષ્પો :—

બધા કહે છે કે ઈશ્વર બધું જ કરી શકે છે પણ કરવું ન કરવું એની મરજીની વાત છે.

ભગવાનને પોકારો. ભગવાનને શરણે જાઓ.

શિષ્યે ગુરુની પસંદગી કરવાની નથી હોતી. ઈશ્વર જ ગુરુને નિયત કરે છે.

હોડીને જરા સરખું પણ છિદ્ર હોય તો એને લાંબો સમય તરતી રાખી શકાતી નથી.

સમય તો ખેતર છે. તેમાં જો બી વાવીએ તો પાક થશે જ. પણ બી વાવીએ જ નહીં તો?

કોણ કોને બચાવે છે? અને કોણ કોને મારે છે?

૫૬

અધ્યાત્મ

ઈશ્વર ભલે સર્વ શક્તિમાન હોય, પણ એક તે નથી કરી શકતો, પોતાના ભક્તને ભૂલવાનું.

આપણે ગમે તેટલાં હલેસાં મારીએ પણ સુકાન તો તેના હાથમાં છે.

ગુરુ ઠપકો આપશે પણ ધુત્કારી નહીં કાઢે. શિષ્યનું દર્દ એ પોતાના હૃદયના પ્રત્યેક ધબકારામાં અનુભવે છે.

★ સાંભળી મારો પોકાર (ભજન) ★

સાંભળી મારો પોકાર—પ્રેમ કરી આવજો
પ્રેમ કરી આવજો. વિલંબ ત્યજ આવજો—પ્રેમ.
દુઃખ દર્દ ટાળજો ને ક્લેષ બધા ટાળજો,
અંધારા અંતરનું આંગણ અજવાળજો
સુરતાનો સાંપડતા તાર. પ્રેમ કરી આવજો.
પ્રાર્થનાનો ઉત્તર તત્કાલ તમે આપજો,
સ્તુતિ મારી સાંભળી ભાવ ઘણા માપજો
મોટી મોટી ભરી ભરી ફાળ—પ્રેમ કરી આવજો.
મારે માટે તમારી બાજી બધી હારજો,
માની પોતાનો મને સર્વપણે તારજો,
આપજો અહર્નિશ આધાર—પ્રેમ કરી આવજો.
પ્રેમ કરી આવજો—વિલંબ તજ આવજો.
સાંભળી મારો પોકાર—પ્રેમ કરી આવજો.

—યોગેશ્વરજી

પ્રાર્થનાનો સાચો સમય

—હરિના મારગમાંથી

એક મોટા જહાજના કપ્તાન (કેપ્ટન) નિવૃત્ત થયા. વરસોથી દરિયો ખેડવાના પોતાના અનુભવનો ઉપયોગ કરી શકાય અને દરિયાનો સંગાથ પણ ન છૂટે એવા આશયથી એમણે એક ફેરી સર્વિસ શરૂ કરી. સમુદ્રની વચ્ચે આવેલ એક અત્યંત રમણીય ટાપુ સુધી સહેલાણીઓને લઈ જવા-લાવવા માટે એમણે એક સરસ મોટરબોટ ખરીદી લીધી.

થોડા જ દિવસમાં એમની આ સર્વિસ લોકોમાં ખૂબ જ પ્રિય બની ગઈ. ટાપુના સૌંદર્યને માણવા જનારા લોકોની સંખ્યા વધવા માંડી. ઘણી વખત તો ગ્રૂપ-પિકનિક માટે પણ લોકો એમની બોટને પ્રથમ પસંદગી આપવા લાગ્યા. કેપ્ટન ખૂબ જ ખુશ હતા. એમના આ સાહસથી લોકોને પ્રવાસની મજા મળતી હતી અને એમને પોતાને ખાસ્સી એવી કમાણી થઈ જતી હતી. એ ઉપરાંત દરિયાનો સાથ છૂટવાની ચિંતા પણ હવે રહી ન હતી.

એક વાર કોલેજિયન છોકરા-છોકરીઓના એક જૂથે એમની બોટને ભૂક કરી. એ લોકો દરિયાની વચ્ચે આવેલા ટાપુ પર પિકનિક કરવા પહેલી વાર જઈ રહ્યા હતા. બોટ ઊપડવાને હજુ થોડી વાર હતી. કેપ્ટને એન્જિન શરૂ કર્યું.

આ બાજુ બધા કોલેજિયન ખૂબ જ રોમાંચિત હતા. શહેરની દોડધામથી દૂર થવાનો આનંદ તેમજ પોતાના જ મિત્રોનો સંગાથ! બસ, બીજું એ ઉંમરે જોઈએ પણ શું? બધા યુવાનો તેમજ યુવતીઓ ખૂબ જ આનંદ અને ઉત્સાહમાં આવી ગયાં

હતાં. ઉંમરસહજ મજાકમશ્કરીની જાણે કે મહેફિલ જ જામી ગઈ હતી. ઠંઠા મશ્કરી, હો-હા તેમજ ખિલખિલાટના અવાજો વચ્ચે મોટરબોટનો અવાજ પણ નહોતો સંભળાતો!

એ વખતે એમાંના થોડાક યુવાનોએ જોયું કે કેપ્ટન પોતાની બંને આંખો બંધ કરી, હાથ જોડીને બોટ ચલાવતા પહેલાં પ્રાર્થના કરી રહ્યો હતો. એ જોઈને એ લોકોએ એકબીજાને ઈશારા કર્યા. થોડીવાર માટે એમની મજાકમશ્કરી અટકી ગઈ. પરંતુ થોડીવાર પછી ધીમી ચણતણ શરૂ થવા લાગી. એમની આવી હરકતથી અજાણ કેપ્ટન હજુ પ્રાર્થના કરી રહ્યા હતા.

એમને આટલા લાંબા સમય સુધી પ્રાર્થના કરતા જોઈને કોલેજિયન યુવાનો તેમજ યુવતીઓ હસવા લાગ્યાં. એ લોકોએ એકદમ સ્વચ્છ આકાશ તરફ ઈશારો પણ કરી લીધો, ક્યાંય કોઈ વાદળ નહોતું, દરિયો પણ એકદમ શાંત હતો અને હવામાન ખાતા તરફથી પણ કોઈ જોખમી આગાહી નહોતી, તોય કેપ્ટન આટલી લાંબી પ્રાર્થના શું કામ કરી રહ્યા હતા એ એમને કોઈને સમજાતું નહોતું. એકાદ બે જણે તો કેપ્ટને જ્યારે પ્રાર્થના પૂરી કરી ત્યારે આ અંગે પૂછી પણ લીધું. પરંતુ કેપ્ટન કાંઈ બોલ્યા નહીં, એમની સામે જોઈને ફક્ત હસ્યા. પછી બોટની નેવિગેશન પ્રણાલી પરના પોતાના કામે લાગી ગયા. મોટરબોટ પેલા ટાપુ તરફ રવાના થઈ.

આ તરફ બધા યુવાનો તેમજ યુવતીઓ પણ પિકનિકનો આનંદ માણવાં લાગ્યાં. અમુક લોકો ગપ્પાં મારતાં હતાં, કેટલાંક ડેકના કિનારે ઊભાં રહી દરિયાનું સૌંદર્ય માણતાં હતાં તો વળી કેટલાક લોકો સંગીતના તાલે તૂતક પર નાચી રહ્યાં હતાં. એકદમ સ્વચ્છ આકાશ તેમજ શીતળ પવન એમના આનંદમાં

અનેકગણો વધારો કરી રહ્યાં હતાં.

પરંતુ એમનો એ આનંદ લાંબો ન ટક્યો. એકાદ કલાક પછી આકાશ કાળાં—ડિબાંગ વાદળોથી પૂરેપૂરું ઢંકાઈ ગયું. આંખોને આંજી દેતા વીજળીના ચમકારા થવા લાગ્યા. થોડીવાર પહેલાંનો મંદ પવન ધીમે ધીમે રૌદ્ર સ્વરૂપ પકડવા માંડ્યો. એ લોકો ઊપડ્યા ત્યારનું સંપૂર્ણ આહ્લાદક વાતાવરણ જોતજોતામાં બિહામણું બની ગયું. થોડી ક્ષણો પહેલાંનો શાંત દરિયો જાણે કે આક્રમક બની ગયો હોય એમ મોજાંઓ વિકરાળ બનવા લાગ્યાં. આખી મોટરબોટ હાલકડોલક થવા લાગી.

થોડીવારમાં જ ભયંકર સૂસવાટા મારતા પવન સાથે તોફાન આવી લાગ્યું. બોટ એક નાનકડા તણખલા માફક ઊછળી ઊછળીને પટકાવા લાગી. એવું લાગતું હતું કે હમણાં જ આ રાક્ષસી મોજાંઓ બોટના ટુકડે ટુકડા કરી નાખશે.

બોટ પર હાજર બધા કૉલેજિયનો શાંત બની ગયા. તોફાનના વધતા જતા જોરના કારણે હવે એ બધાં મનમાં ને મનમાં ગભરાવાં લાગ્યાં હતાં. પોતે ગભરાય છે એવું કોઈ કહેતું નહોતું પરંતુ કોઈને બોલવાનાં કે વાતો કરવાના હોંશ તો નહોતા જ રહ્યા. ઠઠ્ઠા—મશ્કરી, મજાક, નાચગાન વગેરે ક્યાંય ગાયબ થઈ ગયું હતું.

બરાબર એ જ વખતે બોટને એક મોટા અને વિકરાળ મોજાંએ ઊંચે ઊછળીને પાછી પાણીમાં પટકી, સાથે જ વીજળીનો ભયંકર કડાકો થયો. બોટ પર હાજર સૌના મોંમાંથી ભયની ચિચિયારી નીકળી ગઈ. બધાં ગભરાઈ ગયાં. એમને ખાતરી થઈ ગઈ કે હવે તો જળસમાધિ નીકળી ગઈ. બધાં ગભરાઈ ગયાં. એમને ખાતરી થઈ ગઈ કે હવે તો જળસમાધિ

નક્કી જ! વાતાવરણનું આવું ભયંકર સ્વરૂપ જોતાં દરેકને લાગતું હતું કે કદાચ હવે ઘરે પાછા ન પણ ફરી શકાય!

ઘડીક પહેલાનાં ઉછાંછળાં લાગતાં યુવાનો અને યુવતીઓ હવે ગંભીર બની ગયાં હતાં. નહીં બચી શકાય એવું લાગતાં એમનામાં જાણે કે હહાપણ આવી ગયું હતું. બચવા માટે એ લોકોએ સમૂહપ્રાર્થના કરવાનું નક્કી કર્યું. એક લાઈનમાં ઊભાં રહીને એ લોકોએ એક સાથે પ્રાર્થના કરવાનું શરુ કર્યું.

એ વખતે થોડાક યુવાનોનું ધ્યાન કેપ્ટન પર પડ્યું. એકદમ સ્વસ્થ ચહેરા સાથે અને જાણે કાંઈ પણ બન્યું જ ન હોય એવા ભાવ સાથે કેપ્ટન બોટનું સુકાન સંભાળી રહ્યા હતા.

એ યુવાનો કેપ્ટન પાસે ગયા અને એમને કહ્યું, ‘કેપ્ટન! આવી અણધારી અને ભયંકર કહી શકાય એવી આફત આવી પડી છે એ તમે જાણો જ છો. એમાંથી બચવા માટે અમે સૌ પ્રાર્થના કરી રહ્યા છીએ. જો તમે પણ અમારી સાથે સમૂહ—પ્રાર્થનામાં જોડાશો તો અમને ગમશે!’

‘નહીં! જરાય નહીં!’ કેપ્ટને ઘસીને ના પાડી દીધી. મોટરબોટના વિવિધ મશીનો સામે નજર નાખ્યા પછી એ બોલ્યા, ‘ભાઈઓ! જ્યારે બધું જ શાંત હોય ત્યારે જ પ્રાર્થના કરવી જોઈએ એમ હું માનું છું. એટલે જ્યારે વાતાવરણ સાફ હોય, દરિયો અને પવન શાંત હોય ત્યારે જ હું પ્રાર્થના કરું છું, પરંતુ જ્યારે તોફાન આવે ત્યારે હું સુકાન સંભાળું છું. એ સમયે મારી બોટને રેઢી મૂકી હું પ્રાર્થના કરવાનું ક્યારેય પસંદ ન જ કરું! માટે અત્યારે તો હું મારી ફરજને વળગી રહીશ! ઈશ્વરને મારે જે કાંઈ કહેવાનું હતું એ મેં શાંતિ હતી ત્યારે કહી જ દીધું છે!’

યુવાનો એમની સામે જોઈ રહ્યા.

કેપ્ટને પોતાની પૂરી શક્તિથી સુકાનને સજ્જડ પકડી રાખીને પોતાનું કામ ચાલુ રાખ્યું!

આપણે પણ શાંતિ અને સુખના સમયે જ આપણી પ્રાર્થના ન કરી લેવી જોઈએ? જેથી દુઃખોનાં તોફાન અને આફતોનાં વાવાઝોડાં વખતે આપણે નિશ્ચિતપણે આપણું કામ કરી શકીએ, અને એટલી ખાતરી રાખીએ કે આપણે આપણું સુકાન સંભાળીએ, બાકીનું બધું તો એ સંભાળી જ લેશે!

વિજય કનેરીયા : ૯૮૨૪૨૧૫૨૬૭, સ્મિતાબહેન : ૯૪૨૮૧૫૬૫૨૩

હાશ®

મગફળી, તલ, ટોપરા, દાળીયાની ચીકી

★ કનેરીયા એન્જનીયરીંગ વર્ક્સ ★

ભક્તિનગર, રેલ્વે સ્ટેશન ચોક, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

✱ સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન ✱

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્સ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,

મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨.

શરીરની ઉપેક્ષા ના કરવી

—શ્રી યોગેશ્વરજી

ઈશ્વર પ્રેમમાં ચક્ર્યૂર ને મસ્ત થઈ જવાય, ઈશ્વર વિના કોઈ પ્રેય કે શ્રેય જીવનમાં રહે નહીં, ને કલકલ વિનોદે વહેતા કોઈ હિમગિરિના ઝરણાની જેમ જીવન એક ઈશ્વરને રાગે રંગાઈ ને ઈશ્વર તરફ જ વહેવા માંડે; પ્રેમ કે ભક્તિની એવી મહાન વિકાસ દશા પ્રાપ્ત થઈ જાય, તે પછી કે તે પહેલાં પણ ભક્તે શરીરની ઉપેક્ષા કરવી નહીં એમ શ્રેષ્ઠ ઈશ્વરદર્શી મહાપુરુષોનું કહેવું છે. જ્યારે જગતમાં સર્વત્ર એક ઈશ્વર જ રહેલા છે, ને જડ ને ચેતનનાં જુદાંજુદાં નામને રૂપમાં તે જ મૂર્ત થયા છે, ત્યારે ભક્તને માટે કયા પદાર્થનો તિરસ્કાર કરવો બાકી રહે છે? સાચો ભક્ત પોતાના શરીરનો પણ તિરસ્કાર કરતો નથી. શરીરને તે ઈશ્વરનું મંદિર માને છે. મંદિરની જેમ શરીરને પણ શુદ્ધ, સુંદર ને પવિત્ર રાખે છે. શરીરના વિલાસ ને કૃત્રિમ શણગાર કે ભોગમાં તે ફસાતો નથી. પણ સમજપૂર્વક નિર્લેપ રહીને શરીરને તે સુંદર ને સ્વચ્છ તથા સુદૃઢ કરવાનું કામ જીવનના અંત સુધી કર્યા જ કરે છે.

આજે ભક્તિ, યોગ ને અદ્વૈત જ્ઞાનને નામે કેટલાય સાધકો શરીરને અનાદર ને ઉપેક્ષાની દૃષ્ટિથી જુએ છે. ને શરીરને અસ્વચ્છ રાખવામાં, જીર્ણ કે દુર્બળ બનાવવામાં ને બેડોળ કરવામાં ગૌરવ લે છે. પ્રજાનો કેટલોક વર્ગ પણ આવી માન્યતા ધરાવતા લોકોને સાચા સંત કે સિદ્ધ ગણી પૂજે છે, ને શરીરને સ્વચ્છ કે સુંદર રાખનાર સુદૃઢ સંત કે સાધકો તરફ શંકા ને અશ્રદ્ધાની નજરે જુએ છે. કેટલાક સાધકો તો શરીરને પરસ્પર કે મુક્તિના અંતિમ આદર્શમાં બાધારૂપ માની મૃત્યુની વહેલામાં વહેલી તકે રાહ જોતા જીવનવ્યાપન કરે

છે, ને ના છૂટકે થોડો ઘણો તદ્દન પરિમિત આહાર લઈ શરીરને પોષે છે. સાધક કે સંતપુરુષોની આ બધી વૃત્તિ કે ટેવો એકાંગી છે, ને તેથી જ તે અનુકરણીય બિલકુલ નથી. શરીરને સ્વચ્છ મંદિર જેવું રાખવા વિશે તો આગળ વિચાર્યું છે. તે જ પ્રમાણે શરીરને સુદૃઢ રાખવાની પણ ખૂબ જ જરૂર છે. તન ને મનના નિર્બલ માણસો ઈશ્વરપ્રાપ્તિ કે ઉત્તમ પ્રકારની સાધના કદાપિ કરી શકતા નથી. આકરી સાધના ને તપશ્ચર્યા માટે શરીર સશક્ત હોવું ખૂબ જ જરૂરી છે. તે જ પ્રમાણે દીર્ઘજીવનનું છે. શરીર મુક્તિ કે પૂર્ણતાની પ્રાપ્તિમાં બાધારૂપ છે એ વિચાર ભૂલભરેલો ને ભ્રામક છે. સાચી વાત તો એમ છે કે મુક્તિ કે પૂર્ણતા શરીર દ્વારા જ પુરુષાર્થ કરીને પ્રાપ્ત કરવા જેવી વસ્તુઓ છે. સાધનાના ઊંચા-શક્યાતિશક્ય પ્રાપ્તવ્યને માટે શરીર જ એક શ્રેષ્ઠ સાધન છે. કેટલીક અનુભૂતિઓ મન ને મનની પણ પારના પ્રદેશમાં થાય છે એ વાત સાચી છે. પરંતુ શરીર ધારણની અવસ્થામાં જ તે શક્ય બને છે એ પણ સાચું છે. એટલે શરીરનું મહત્વ તો રહે છે જ. માટે શરીરનો વહેલામાં વહેલી તકે અંત આણવાનો વિચાર નકામો છે એ સ્વીકારવું જ રહે છે. વળી શરીર લાંબો વખત રહે એથી ડરવાનું કારણ પણ શું છે? આ માનવ શરીર કાંઈ વારંવાર મળતું નથી. તે મળ્યું જ છે તો તેને વધારેમાં વધારે વખત ને અશાંત જીવોને મદદરૂપ થવા પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ; ઈશ્વરનો મહિમા બધે વધારે ને વધારે વધે એ માટે કોશીશ કરવી જોઈએ. માટે જ હરિના સાચા ભક્તો જલદી મૃત્યુને વશ થવાની ઉતાવળમાં પડતા નથી. પૂર્ણ ઈશ્વરદર્શી પુરુષોએ તો મૃત્યુને પણ મારી નાખ્યું હોય છે. જેને ઈશ્વર દર્શન થઈ ગયાં કે પૂર્ણ સત્ય મળી ગયું તેને મૃત્યુ કેવી રીતે સ્પર્શી શકે? તે તો મૃત્યુંજય છે. યોગસાધના દ્વારા પણ મૃત્યુંજય બનવાનું લક્ષ્ય સિદ્ધ થઈ શકે છે એમ યોગદર્શન કહે છે, ને યોગના સાધક પ્રવાસીઓને માટે આ મૃત્યુંજયપણાના

આદર્શને રજૂ કરે છે. જ્ઞાનમાર્ગ પણ અમૃતમય બનવાના આદર્શનો સ્વીકાર કરે છે. મૃત્યુંજયપણાનો આદર્શ ભારતીય સંસ્કૃતિ મૃત્યુના બંધનને તોડી નાખી માનવને દીર્ઘજીવન ને છેવટે અમરજીવન પ્રાપ્ત કરવાનું શીખવે તે બનતી વ્હેલી તકે મરવાનો કે શરીરને નગણ્ય ગણી તિરસ્કારવાનો ઉપદેશ કેવી રીતે જ આપી શકે? શરીરને માટે તો અનેક પ્રકારની સાધના પદ્ધતિ ને ઔષધિશાસ્ત્ર—આયુર્વેદનું નિર્માણ થયું છે. ને ભારતીય ઋષિવરોએ ગાયું છે કે ‘શરીરમાદ્યં બલુ ધર્મસાધનમ્’ ધર્મ સાધનાને માટે શરીર જ મૂળ સાધન છે.

આ દૃષ્ટિકોણને ધ્યાનમાં રાખી, વિચારના વિરાટ પ્રદેશની બીજી આડીઅવળી ભ્રમણાને છોડી દઈ, ભક્તે શરીરની સંભાળ રાખવી ને શરીરને સુદૃઢ બનાવી તે દ્વારા પૂર્ણ ને મૃત્યુંજય બનવાની સાધના કરવી. ભોજનાદિ શરીર માટે જરૂરી કર્મની અસરથી મન મલિન ને ચંચળ થાય તેમજ ઈશ્વર પ્રાપ્તિની દિશામાંથી ભ્રાંત થવાય તેજ ખરાબ છે. આ સાથે એ પણ યાદ રાખવું કે જેને ઈશ્વરદર્શન, ને વહેલામાં વહેલી તકે ઈશ્વરદર્શન કરવું છે, તે વિના આ સંસારમાં બીજી કોઈયે વસ્તુમાં જેને રસ નથી: જેનું હૃદય ઈશ્વરની અલૌકિક રૂપસુધાના આનંદને અનુભવીને ધન્ય થવા હંમેશાં તલસ્યા કરે છે, ને જેના જીવનની એક માત્ર સાધના પૂર્ણતા, ઈશ્વરની પૂર્ણ કૃપાની પ્રાપ્તિ ને મુક્તિ છે, તેને જ માટે જેણે સંકલ્પ ને સર્વસમર્પણ કર્યું છે, તેણે વધારે લૌકિક પ્રવૃત્તિ કે કર્મમાં પડવાની જરૂર નથી; તેણે શરીર કે આજીવિકા માટે ન છૂટકે જ કર્મ કરવું, ને બધો ય વખત ઈશ્વરને મેળવવા માટે ગાળવો. જીવન ખૂબ ચંચલ છે, તે વહી જાય જાય તે પહેલાં જ ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર કરી લેવાનું ઈશ્વરપ્રેમી ભક્તે ભૂલવું નહીં.